

Archivum: 94

1

Jelentés

a debreczeni tud. egyetemi építkezés előrehaladásáról az 1920. évben.

A román megszállás által okozott forgalmi korlátozások és fizetési nehézségek ez év elején az építkezést rövid időre megakasztották. Ennek következtében az 1919. évi október hó 25-én kelt 189.878/919. B. XVI. számú miniszteri rendeletben foglalt azon intézkedések is, melyek a folytatólag szükséges munkák vállalatba adását célozták, csak később, az építési bizottság XI. számú, 1920. évi április hó 27-én megtartott ülésében hozott javaslat értelmében voltak végrehajthatók.

Ennek a javaslatnak folyománya volt Haller István miniszter úr 1920. évi május hó 28-án kelt előterjesztése a minisztertanácshoz és kapcsolatban evvel a miniszter úr hozzám intézett 1920. évi június hó 5-én kelt 52.774/920. VI/a. számú rendelete, melyben a minisztertanács által rendelkezésre bocsátott 48 millió építési költség mikénti felhasználása és az építési anyagok beszerzéséhez megkívánt beszerzési előlegek folyósítására hivatott szűkebb bizottság hatásköre állapított meg.

Az építkezés lehetőleg gyors és jövőjében zavartalannak látszó előrehaladása biztosított lévén, a művezetőség a fennálló vállalatba-adási nehézségek korlátai között az egyes munkákra a szokásos alkuegyezményeket megkötötte és jóváhagyásra felterjesztette.

A megindított munkák három főrésztre oszthatók.

Az első teendő volt a már fennálló, betetőzött és levakolt épületeket az időjárás által okozható károktól megóvni. E célból adattak vállalatba a tetővizcsatornák és lefolyók bádogos- és mázoló munkái, a tetősíkokban fekvő vasüvegfelülvilágító-szerkezetek, valamint az épületek külső homlokzataiba szükséges ablakok és bejáróajtók asztalos-, lakatos- és alapmázoló-munkája. A beüvegezés anyaga összeállított, annak megrendelésére azonban — sajnos — az időközben beállott zavaró körülmények folytán még nem kerülhetett a sor.

Továbbá biztosítottuk a Láng-féle gyár révén a kazánok beszerzését és azok alapozását, és evvel karöltve megkezdettük a kazánháznak építését.

Megkészítettük a klinikai felvételi épület belső munkáit, amennyire ezek az abban ideiglenesen elhelyezendő tanszékek számára megkívántattak. Végül újból folyamatba tétettek a bonctan-körbonctani pavillonok és a szülészeti-nőgyógyászati klinika és tartozékainak a betetőzés alá szükséges föld-, kőműves- és vasbetonmunkái.

Az összes építmények területét elzáró különböző anyagú kerítések készítése a vele járó legszükségesebb földmunkával ugyancsak folyamatban van.

Az anyagbeszerzési előlegek módszere az építkezés előmozdítása és a folytonos árdragulás lehető korlátozása szempontjából nagyon jól bevált és reményt nyújt arra, hogy — ha csak a jövőben a legsúlyosabb zavarok nem állanak be — a kitűzött határidők megközelítőleg betarthatók lesznek.

Jelentem kell azonban, hogy a munkák vállalatba adásának mikéntjére és egyes iparosok személyére vonatkozólag Debreczenben szárnyra kelt rosszindulatú gánccsokdások és híresztelések következtében az építkezésnek nagy anyagi áldozatok árán és sok fáradtsággal biztosított menetét a teljes felbomlás veszélye fenyegeti.

El lett híresztelve Debreczenből Budapestre és innen vissza egymással megfigyelhető kapcsolatban, »hogy az építkezés nem a törvény szerint megszabott irányban történik, hogy a munkák vállalatba adásánál a szabályszerű eljárás mellőzésével egyes vállalkozók favorizáltak, hogy az anyagbeszerzésekre nyújtott előlegek folyósítása a kellő gondosság híjával történik, aminek következtében az építetető minisztérium milliókra menő károsodása el nem kerülhető.«

Ezek hatása alatt és a híresztelők befolyása mellett Haller István miniszter úr arra határozta el magát, hogy az építkezéssel kapcsolatban álló összes tényezők mellő-

zésével *személyes megbízottat* küldjön ki, ennek jelentésétől téve függővé további intézkedéseit.

A mellékletben foglalt iratok, azt hiszem, a kellő világossággal igazolják, hogy a miniszter úr abbeli szándékát, hogy az építkezésről általában és a híresztelések valódiságáról megbízható tájékozódást nyerhessen, kiküldöttje se jól, se őszintén nem szolgálta; a kívánatos tiszta kép helyett, dacára eziránti napokig tartó helyszíni fáradozásainknak, a felterjesztett jelentés csak torzképét adja a tényeknek és a tárgyilagosság teljes hiányával annak bebizonyítására törekszik, hogy csakis mindennek felforgatásával lehetne és kellene az építkezést a »mai körülményeknek megfelelő« helyes mederbe juttatni.

Ugyanilyen irányú szóbeli információ vagy javaslat indíthatta Haller István miniszter úr excellenciáját arra, hogy a folytatólag szükségesek iránti javaslatok kidolgozására egy szűkebb építőbizottságot nevezzen ki, melynek tagjai lettek az eddig irányító és közreműködő személyek és az eddigi építőbizottság mellőzésével az egyetemi ügyosztályból dr. Német Arthur min. osztálytanácsos, a műszaki osztályból Jakabffy Zoltán min. osztálytanácsos, a debreczeni államépítészeti hivatal részéről Puskás Kálmán műszaki tanácsos urak, dr. Fábíán Gáspár budapesti műépítész állandó miniszteri biztosi minőségben és az alulírott műépítész a lehető legszűkebb hatáskörrel. Megkeresés intéztetett végül a pénzügyminiszter úrhoz aziránt is, hogy jelölje ki képviselőjét.

Tekintetes Építő Bizottság! A mellékletben foglaltatik azon tiszteletteljes felterjesztésem másolata, melyet Fábíán Gáspár építész úrnak miniszteri biztossága ügyében Bánó László gépészmérnök úrral együttesen a miniszter úrhoz intéztem, valamint az ő excellenciájának személyes felszólítására összefoglalt és felterjesztett megjegyzéseink szövege a Fábíán-féle jelentés legrikítóbb színezetű részleteire.

Ugyancsak mellékelve van dr. Tóth Lajos h. államtitkár úrnak, az építőbizottság elnökének ezen minőségében a miniszter úr elé terjesztett jelentése, valamint dr. Kenézy Gyula egyetemi tanár úrnak felvilágosító adatai az építkezés előzményeiről és az eddig adott miniszteri rendelkezések helyes sorrendjéről.

Audienciánk alkalmával volt szerencsém a miniszter úrnak azt is előadhatni, hogy a szóbanforgó vagy hasonló esetek elbírálására a kormányzó hatóságoknak mindenben megfelelő szerv, a kereskedelmi kormány által megalakított *Országos Középítési Tanács* áll rendelkezésére, az ország legkiválóbb műszaki embereiből megalakítva, melynek bármikor hivatalból kikérhető véleményezése megbízható alapot nyújt az esetleg szükséges további kormányhatósági intézkedések megtételére.

Ő Excellenciája beleegyezésével az Országos Középítési Tanácshoz intézett jelentésünket a kereskedelemügyi miniszter úrhoz felterjesztettük. (Szövegét l. a mellékletek között.) Az építési munkákkal megbízott Tóth, Remenyik és Sebestyén építőmesterek azon kérelemmel fordultak a miniszter úrhoz, hogy a velök kötött alkuegyezmények felbontassanak. Beadványuk a mellékletben foglaltatik és ehhez kapcsolva vagyok bátor tiszteletteljes javaslatomat is előterjeszteni.

Végül van szerencsém jelentésem kiegészítésére az engedélyezett 48 millió építési költség terhére kifizetett anyagbeszerzési előlegek és a végzett munkák utáni kereseti kimutatások összegeiről tájékoztató összeállítást mellékelni.

Budapesten, 1920. évi december hó 22-én.

Korb Flóris s. k.,
tervező műépítész.

A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

52.774/1920.
IV/a. szám.

Méltóságos

Dr. Kenézy Gyula udv. tan., egyetemi ny. r. tanár, az egyetemi építkezés miniszter
biztosának, úgysis mint a debreczeni tudományegyetem e. i. rektor úrnak,

Debreczen.

A másolatban idezárt előterjesztésemhez a minisztertanács folyó évi június hó 1-én hozzájárult, tehát mi sem áll útjában, hogy a debreczeni tudományegyetem orvosi karának építkezése folytattassék. Tudomás végett még megjegyzem, hogy a pénzügy-miniszter úr különösképp hangsúlyozta a klinikai fűtőtelep felépítését és a kazánok beszerzésének szükségét, melyet a most rendelkezésre bocsátott 18, illetve jövő évi költségvetésben 48 millióra kiegészülő hitelből kíván eszközölni. Azonkívül sürgősen rendezendőnek tartja Debreczen városával az egyetemi telep vízellátásának ügyét. Végül annak a kívánságának adott kifejezést, hogy a mai viszonyok között a munkálatok az orvoskari építkezésen túl ne haladjanak és így a központi épület tervezése, nemkülönben vállalatba adása egyelőre mellőztessék.

Az építkezés lehető leggyorsabb menetének biztosítására, az anyagbeszerzési előlegek azonnali folyósítása céljából az építő-bizottság tagjaiból egy szűkebb bizottságot alakítottam, melynek tagjai dr. Tóth Lajos h. államtitkár a bizottság elnöke, Sváb Gyula keb. miniszteri tanácsos, Korb Flóris tervező műépítész és dr. Jeszenszky Sándor keb. miniszteri titkár, az építkezési ügyek előadója. E bizottság fogja a Magyar Általános Hitelbankban nyitott folyószámla terhére csekk útján a vállalkozók anyagbeszerzési előlegeit folyósítani.

Erről Méltóságodat tudomás végett értesítem.

Budapest, 1920. évi június hó 5-én.

Haller István s. k.

A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

52.774/1920
IV/a. szám.

Nagyságos

Korb Flóris tervező műépítész úrnak

Budapest.

A másolatban idezárt előterjesztésemhez a minisztertanács folyó évi június hó 1-én hozzájárult, tehát mi sem áll útjában, hogy a debreczeni tudományegyetem orvosi karának építkezése folytattassék. Tudomás végett még megjegyzem, hogy a pénzügy-miniszter úr különösképp hangsúlyozta a klinikai telep fűtőházának felépítését és a kazánok beszerzésének szükségét, melyet a most rendelkezésre bocsátott 18, illetve jövő évi költségvetésben 48 millióra kiegészülő hitelből kíván eszközölni. Azonkívül sürgősen rendezendőnek tartja Debreczen városával az egyetemi telep vízellátásának ügyét. Végül annak a kívánságának adott kifejezést, hogy a mai viszonyok között a munkálatok az orvoskari építkezésen túl ne haladjanak és így a központi épület tervezése, nemkülönben vállalatba adása egyelőre mellőztessék.

Mindezekekről azzal értesítem Nagyságodat, hogy a fentemlített hitelkereteken belül eszközölni kívánt munkálatok részletes programját az építkezés lehető leggyorsabb menetének biztosítására, az anyagbeszerzési előlegek azonnali folyósítása céljából az építő-bizottság tagjaiból egy szűkebb bizottságot alakítottam, melynek Nagyságodon kívül tagjai dr. Tóth Lajos h. államtitkár elnök, Sváb Gyula miniszteri tanácsos és dr. Jeszenszky Sándor miniszteri titkár, az építkezési ügyek előadója. E bizottság fogja tárgyalni és megadni a vállalkozók által kért anyagbeszerzési előleg-kéréseket és az előlegek kiutalása pedig Nagyságod által kiállított és aláírt, dr. Tóth Lajos h. államtitkár építőbizottsági elnök vagy helyettese dr. Jeszenszky Sándor miniszteri titkár, az építkezési ügyek előadója

által láttamozott csekk útján fog történni a Magyar Általános Hitelbankban elhelyezett »Debreczeni tudományegyetemi építkezés« című folyószámla terhére.

Erről Nagyságodat tudomás, mihez tartás és további eljárás végett értesítem.

Budapest, 1920. évi június hó 5-én.

Haller István s. k.

Másolat.

52.774/1920. szám.
IV/a.

Előterjesztés a minisztertanácshoz.

(Hozzájárult az 1920. évi június hó 1-én tartott minisztertanács.)

A debreczeni egyetemi klinikai telep az 1912. évi XXXVI. t.-c. és Debreczen városával kötött szerződés alapján felépült, azonban bádogos, asztalos, lakatos, mázólo és tüveges munkák hiányában az időjárás pusztításainak van kiszolgáltatva. A bonctani épületcsoport építkezése pedig, mely az összes orvoskari elméleti intézetek átmeneti elhelyezését biztosítaná, szintén félbemaradt. Sürgősen intézkednem kellene e nagyértékű nemzeti vagyon megóvása iránt.

Eddig összesen 8,999.000 korona van beépítve, azonban a telep értéke ez összeg többszörösét is messze meghaladja. A város 8 milliós hozzájárulási kötelezettségének eleget tett, ellenben az állam, mely kötelezve volt párhuzamosan hasonló befektetéseket eszközölni, nemcsak hogy az egyetemi telep építkezését nem kezdte meg, hanem a klinikai telep kiegészítését sem eszközölte, amennyiben a szülészeti és nőgyógyászati klinika építkezését mind máig elhalasztotta, holott erre még az egyetem érdekétől eltekintve is feltétlen szükség van, mert e százezer lakosú város és a mai Északkelet-Magyarország folyton növekedő szülő- és nőbeteg-forgalmát az egyetlen rendelkezésre álló kisméretű állami bábaképző-intézet ellátni nem képes. Ez az ok, valamint az egyetem fokozatos elkészítésének terve és szüksége, végül a város jogos kívánsága, mely egy kórházra szánt pénzét adta át egyetemi klinikákra és évek óta nélküli úgy a pénzt, mint a reá nézve oly halaszthatatlanul sürgősen szükségelt közegészségügyi intézményt, arra készlet, hogy az alapozási és pincefalazási munkálatoknál félbenmaradt bonctani intézet és női klinika építkezését és tető alá hozatalát elrendeljem.

A közel mult zavaros viszonyai abban is megakadályozták az államot, hogy a klinikai telep kazánháza számára a budapesti Lang-féle gépgyárban lefoglalt négy kazánt, a mai viszonyok mellett rendkívül előnyös áron átvehesse. Fenforog a veszély, hogy a gyár késlekedésünket saját hasznára felhasználja és a kazánokat mai áron értékesíteni fogja.

A felsorolt munkálatok és költségek összege a mai árak alapján 48 millió koronát tesz ki. Ez összeget 1921. évi június hó 30 ig kívánnám igénybe venni, még pedig 14 és fél milliót, valamint a kazánbeszerzésre 3 és fél milliót most azonnal, a többit pedig az 1920—21. költségvetési év folyamán. Az építési anyagot lehetőleg előre kell lefoglalnunk, nehogy esetleges drágulások felforgassák számításainkat. Ez az oka, hogy ez összeg költségvetésbe való beillesztése előtt, már sürgősen 18 millió korona rendkívüli hitel engedélyezését kérem.

Az immár veszedelmes mérveket öltő munkáshiány is az építkezés folytatására készlet és itt a város ily irányú kérelmére is hivatkozhatom. Ellenkező esetben ki vagyunk téve, hogy a termelő munka általános megindulása idejére elszívárogván a munkaerő, a munkáshiány bénító tünete fog fellépni.

Okulva abból, hogy annak idején az egyetemi építkezésnek igazán csekély háborús árdrágulások miatt való abbahagyása, most az eredeti költségeket megsokszorosító több-költséget okoz az államnak, a további halogatásért nem vállalom a felelősséget, kiváltkép mikor tisztán látom, hogy egészségügyileg megromlott és fokozott kulturális munkára kényszerült hazánk keleti részének mit jelentene a debreczeni egyetem orvoskarának mielőbb megnyitása, különösen a megszállott Erdély és az elrabolt kolozsvári egyetem konkurrenciája szempontjából.

Ennélfogva tisztelettel kérem a minisztertanács elvi hozzájárulását az építkezés folytatásához, a kért 48 milliós hitelhez, valamint engedelmet e hitelből 18 millió koronának a folyó költségvetés terhére rendkívüli hitelkép való sürgős kiutalásához. Megjegyzem, hogy előterjesztésemhez a pénzügyminiszter úr Ő Excellenciája folyó évi május hó 26-án 2.843. P. M. sz. alatt kelt átiratában már hozzájárulni méltóztatott.

Budapest, 1920. évi május hó 28-án.

Haller István s. k.

A másolat hitelélül:

Pátkai Károly s. k.,

irodatiszt.

Előterjesztés a minisztertanácshoz.

(Hozzájárult az 1920. évi október hó 13 án tartott minisztertanács.)

A nagyméltóságú minisztertanács f. évi június hó 1-én hozzájárult, hogy a debreczeni tud. egyetemi orvoskari telep épületeinek megóvási munkálatai, valamint a hiányzó bonctani és szülészeti épületek építkezése folytattassanak, illetve megkezdessenek; e célra 48 millió korona hitelt engedélyezett, még pedig 18 milliót az 1919—20. évi, 30 milliót pedig az 1920—21. évi költségvetés terhére. Amai napig a 18 millió korona teljesen felhasználtatott; az építkezés, mely közel 2.500 embernek ad munkát, nagyon előrehaladt. Anyagbeszerzési előlegekkel sikerült még idejében tekintélyes mennyiségű építési anyagot szerezni, úgy hogy már a ma érvényben levő árakhoz viszonyítva nagy összegre rúg az a differencia, mely az állam javára számítható. Azonban az 1920—21. évi költségvetés még törvényerőre nem emelkedvén, az ott felvett 30 millió koronát igénybe nem vehetem. Tisztelettel kérem, hogy az építkezésben fennakadás ne legyen és hogy az őszi kedvező építési idő programmszerűen kihasználtsák, a fentemlített hitel terhére már most 12 millió koronát előlegezni méltóztassék. Megjegyzem, hogy a pénzügyminiszter úr 85.293/1920. számú hozzájárulása alapján jóváhagyás reményében ez összeg kiutalása iránt már kénytelen voltam intézkedni, nehogy a most esedékes sürgős kifizetések késlekedése miatt a folyton emelkedő árak megdrágítsák az építkezést.

Budapest, 1920. évi október hó 7-én.

Haller s. k.

A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi Minisztertől.

128.176/1930. szám.
IV/a.

Nagyságos

Korb Flóris műépítész úrnak

Budapest.

A debreczeni tudományegyetemi építkezések megvizsgálása ügyében dr. Fábíán Gáspár műépítész úrnak adott megbízásra vonatkozó rendeletem másolatát Nagyságodnak..... tudomás végett oly felhívással küldöm meg, hogy a nevezettet működésében mindenben támogatni sziveskedjék. Egyben értesítem Nagyságodat,..... hogy dr. Kenézy Gyula debreczeni tudományegyetemi nyilvános rendes tanár urat a debreczeni tudományegyetemi építkezések tekintetében akkori hivatali elődömnek 1915. évi május hó 31-én 56.856. sz. a. kelt rendeletével megállapított működési köre, ill. megbízatása alól mai nappal felmentettem.

Budapest, 1920. évi szeptember hó 30-án.

Haller s. k.

Másolat.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

128.176/1920. szám.
IV/a.

Nagyságos

Dr. Fábíán Gáspár műépítész úrnak

Budapest.

Megbízom Nagyságodat a debreczeni tudományegyetemi építkezések megvizsgálásával.

Megbízatása teljesítésében Nagyságod megvizsgálja az építkezési terveket, költség-előirányzatokat, a vállalkozókkal kötött szerződéseket (alkuegyezményeket), kereseti kimutatásokat, valamint az építkezési munkálatokat, betekinti az építési bizottság jegyzőkönyveit, felvilágosításokat kérhet a művezető építésztől és az építési ellenőrtől; jelentést terjeszt elém az építkezési munkálatok eddigi menetéről, főképen abból a szempontból, hogy az állam súlyos anyagi helyzete által megkövetelt legmesszebbmenő takarékossgot — az építkezések céljának veszélyeztetése nélkül — miképen kellene biztosítani, jelentésében azonban minden más szempontra is kiterjeszkedik.

Nagyságod megbízatásában való eljárásáért az építkezési költségek terhére a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet díjtáblázatának megfelelő tiszteletdíjban, valamint a szokásos utiköltség-megtérítésben fog részesülni. A helyszínére való utazásait a vezetésem alatt álló minisztérium műszaki ügyosztálya főnökének — az utazás megkezdése előtt — bejelenti.

Felhívom Nagyságodat, hogy működését haladéktalanul kezdje meg és jelentését mielőbb terjessze elém.

Budapest, 1920. évi szeptember hó 30-án.

Haller István s. k.

A másolat hitelül:

Ebergényi Endre s. k.,
főigazgató.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Rendelkezni méltóztatott aziránt, hogy dr. Fábíán Gáspár építész a debreczeni egyetemi építkezések mai állásáról a helyszínen tájékozódjék és erről Nagyméltóságodnak közvetlenül jelentést tegyen; evvel kapcsolatban engem utasítani méltóztatott arra, hogy nevezett építész úrnak e célból a szükséges adatokat bocsássam rendelkezésére.

A helyszíni szemle kb. egy hónap előtt megtörtént, Nagyméltóságod kiküldöttjének elmagyaráztam az építkezés folyamatát kezdettől fogva, az építési terveket, a különböző vállalatok alkuegyezményeit, az építési naplók tartalmát és mindazon nehézségeket, melyekkel a háború folyamata alatt a mai napig megküzdöttünk. A három napon át tartó munka végeztével meglelégedéssel vettem tudomásul dr. Fábíán Gáspár építész úrnak előttem és az abban résztvevő urak, nevezetesen Sváb Gyula min. tanácsos, Jerzsák Béla kir. mérnök építési ellenőr és Patzó Márton építésvezetóm előtt tett nyilatkozatát, mely szerint terveimet, az építkezés vezetését általában, a háborús többköltségek bonyodalmas ügyének lebonyolítását és az állam érdekeinek megóvását mintaszerűnek és példátlanul korrektnek ismerte el.

Ilyen előzmények után nyugodtan vártam Nagyméltóságod befejező leiratát, teljes elégtételt várva ebben mindama rosszindulatú gáncoskodásokért, melyek arra indíthaták Nagyméltóságodat, hogy azok megvilágítása és a valóság megállapítása céljából külön személyi megbízottat küldjön ki.

Ezzel ellentétben a folyó hónap elején Fábíán építész úr azzal a szóbeli értesítéssel lepett meg, hogy Nagyméltóságod őt *állandó jelleggel miniszteri biztossá kinevezni méltóztatott*, s ugyanezt olvastam a magyar mérnökök és építészek f. évi november 8-án megjelent egyik heti folyóiratában.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kénytelen vagyok mély üsztelettel bejelenteni, hogy az építkezés művezető- és tervező műépítészeti teendőit ily módon ellátni nem tudom és kérnem kell, hogy ezen szándék megvalósulása esetén engem ezek alól felmenteni méltóztatassék.

Egybevágó nyilatkozatát kéri tudomásul venni Bánó László gépészmérnök úr, akit a központi kazánok és fűtésberendezések munkáinak tervezésével és vezetésével méltóztatott megbízni.

Elhatározásunk súlyát mindketten teljes mértékben átérezzük és éppen ezért kötelességünknek tartjuk ezt alábbiakban lehetőleg röviden indokolni és indokolásunkat Nagyméltóságod kegyes figyelmébe ajánlani.

Arról kezdettől fogva gondoskodás történt, hogy a művezető építész munkáját csak a kellő korlátok között végezhesse; a tervek megkészítésénél a budapesti tud. egyetem szakmabeli tanárai adtak útbaigazítást és mondtak bírálatot, az elkészült tervek és költségvetések Nagyméltóságod műszaki osztálya által vizsgáltattak felül és állapítottak meg, a kivitel alkalmával a kereskedelmi kormány kiküldöttje mint építési ellenőr állandóan ellenőrzi rendelkezéseimet, revideálja a vállalkozók kereseteit és minden változtatásra vonatkozó javaslatom az építőbizottság retortáján keresztül kerülhet csak Nagyméltóságod jóváhagyása elé.

Meggyőződéseim szerint, ezeken kívüli állandóan működő biztosság ezt a harmonikus, régóta bevált együttműködést minduntalan zavarni nagyon alkalmas, de üdvös eredményt még a rendes időkben sem érhetett volna el, a mai rendkívüli munkaviszonyok között csak fölösleges nehézségeket és károkat okozhat.

Ilyen nagyszabású munkához, mint amilyen a debreczeni tud. egyetem építkezése, melynek terveit már közel tíz éve kezdtem kidolgozni és amelyet 1914. év kezdete óta, a négy évig tartó háború mind nehezebbé váló körülményei között, a változó kormányok pártfogásának megnyerésével, a legnagyobb testi és lelki megérőltetéssel tartottam folyamatban, melyet át tudtam menteni a forradalom, a próletárdiktatura és román megszállás kártevéseitől, *egységes, zavartalanul működhető vezető kell, aki az építető kormánynak teljes bizalmára támaszkodhatik.*

Méltóztatassék elképzelni azt a súlyos gondot és erőmegfeszítést, mellyel a háborús időkben az építő anyagok beszerzési árainak megállapításánál, a hadifogoly munkakerőnek felhasználásával egybejáró költségelszámolásoknál a vállalkozók követeléseit lefokozni

és lehetőleg igazságosan mérlegelni kellett, leküzdeni azt az ellentállást, melyet a kishitűek szaporodó tábora a kultúra szolgálatát tántoríthatatlanul szem előtt tartó építésvezetővel szemben kifejtett, a Debreczenben deponált állami pénzek megvédését a proletárdiktatura rablási szándékai ellen; hogy a román megszállás alatt is látszólag nyugodtan tovább építettünk, azt hiszem nem csekély mértékben növelte a debreczeni nyomorgatott lakosság bizalmát annak mulandóságában.

Az ország ezek után elérkezett a gyógyulás korszakához és ebben bízva és telve reménnyel voltam bátor javasolni a folyó év elején, hogy az egyetemi építmények kiegészítő részét képező szülészeti-nőgyógyászati klinikának és a bonctani intézeteknek építése, *melyek nélkül az orvosi kar működésének megindítása teljes lehetetlenség*, újból folyamatba tétessék, mivel ez a román megszállás idejének második felében az oda nem juttatható pénz hiánya következtében beszünni volt kénytelen.

Többször hallottam azt a szemrehányást és ezért Nagyméltóságod kegyes engedelmével kitérek reá, hogy miért nem javasoltam inkább a már tető alatt álló épületek teljes befejezését ahelyett, hogy azoknak csak az idő rongálása elleni megvédését kérjem a tetőcsatornák és egyéb külső munkák, a külső homlokzatokba helyezendő ablakok megkészítésével és hogy miért kezdtünk bele a most épülő két fentemlített pavillon falazó munkáiba.

A fentemlített döntő okon kívül, hogy t. i. a bonctani szakmák, a leíró és tájbonctan és kórbonctan nélkül az orvosképzést megkezdeni amúgy sem lehet, hogy a háborúban leromlott népanyag regenerációja szempontjából jelenleg a szülészeti és nőgyógyászati klinika, kapcsolatban a gyermek-klinikával, a legszükségesebb alkatrészei a klinikák csoportjának, továbbá mivel az építeni megkezdett bonctani intézet pavillonjába és a már tető alatt álló törvényszéki orvostani intézetben az említett tanszakokon kívül ideiglenesen az ugyancsak nélkülözhetetlen kórtani, élettani, közegészségtani és gyógyszer-tani intézetek is behelyezendők lesznek, *ezen épületeknek a klinikákkal egy időben való elkészítése feltétlenül megkívántatik.*

A másik nem kevésbé fontos körülmény, mely magyarázatául szolgál javaslatomnak, az, hogy a meglévő klinikák belső kiépítéséhez szükségelt ipari anyagok; pl. az installációkhoz szükségelt vas- és rézalkatrészek javaslatom idejében és még jelenleg is abszolút be nem szerezhetők, vagy legalább is olyan horribilis áron, melyről beszélni sem lehet. A változás e téren nagyon lassú, még alig érezhető, remélnünk kell mindazonáltal, hogy a jövő év erre kedvezőbb kilátást fog nyújtani. *Mit értem volna el tehát az ellenzők által annyira óhajtott ily értelmű javaslattal?* Az építés teljes fennakadását és evvel további idővesztéséget; tapasztaltuk ezt a szükségelt négy darab kazán beszerzésének nehézségeinél, melyek dacára annak, hogy már félig meglévő és quasi félig kezünkben levő vasszerkezetekről volt szó, fenti okfejtésemet teljesen igazolják. Különben jelenthetem, hogy ezen kazánok beszerzése körül kifejtett sikeres működéséért, dacára aránylag magas vételárának, Bánó László gépészmérnök úr, külön elismerésben részesített a pénzügyminiszter úr képviselője részéről.

A bonctani és szülészeti-nőgyógyászati épületek felépítésénél kezdetben szükséges föld-, köműves- és betonos munkák végzéséhez szükséges anyagok és munkaerő azonban melyekre a kezdő rendelkezés Nagyméltóságodnak hivatalbeli elődje, Huszár Károly utasítást, a többi már fennálló épületekkel kapcsolatban folytatott munkákkal együtt az elmúlt nyáron cca. 1600 munkás volt a műhelyekben és az építkezéseknél munkába állítható.

Az unos-untalan mindenhol elhangzott ige, hogy a munkával fogjuk hazánk sorsát jobbra fordíthatni, ime Nagyméltóságod bölcs rendelkezése folytán testté válik és csak mély megindulással szemlélhette mindenki a nyáron az építkezéshez beállott munkásoknak a boldog békebeli idő emlékéit visszavarázsoló sürgését-forgását.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Ne méltóztassék megengedni, hogy az ország ezen keleti részén, a bitorló szomszéd közvetlen közelében, a folyamatba került munka és ezzel közállapotaink gyógyulása, személyi ambíciók, irigykedés, vagy rosszakarat által megzavarassék.

A megindított építőmunkák vállalatba adási módjáról is hallok gáncsoskodó kritikákat, nevezetesen, hogy miért nem lettek ezek nyilvános versenytárgyalás útján vállalatba adva.

E tekintetben méltóztassék megengedni, hogy a román megszállás után megtartott XI. számú rendes építőbizottsági ülésről felvett jegyzőkönyvben foglaltakra hivatkozzam anélkül, hogy ennek kivonatos ismertetésével Nagyméltóságodat ez alkalommal is fárasztanám.

Ezen csak néhány vonásban vázolt adatokból is látható, hogy a múltban és jelenleg is még fennforgó lassan múló körülmények között sokkal nehezebb volt a prakszisban az építkezés, mint ahogy azt a felületes kritika látja és *kényszerítőek voltak azok a körülmények, melyek annak jelenlegi állását és sorrendjét előidézték.*

Bátorkodom röviden a kreálni szándékolt miniszteri biztosság kérdésére még következő tiszteletteljes észrevételeimet megtenni.

Amint már említettem, az építkezés sikere egyáltalában *két alapfeltételen nyugszik, egyik az építető teljes bizodalma építőjéhez, a másik annak rátermeltsége a szóbanforgó feladatra.* Ezeknek híján semmiféle harmadik személy nem segít; hogy ugyanaz az építész, aki az évek hosszú során az építető kormány mindenkori vezetőjének teljes bizalmát élvezte és aki rátermeltségét erre a munkára már igazolta — azt hiszem, felesleges az általam megépített különböző orvoskari intézetek sorozatára egyenként rámutatnom, — hogy ezen túl idegen felügyelet és irányítás mellett jól, teljes ambíciójának latbavetésével dolgozhasson, az ki van zárva; ilyen irányítást és beavatkozást elfogadni, *mely feltétlenül nagy kárára volna az építkezésnek,* jellembeli és szakmabeli fogyatkozását bizonyítaná az elfogadónak, ehhez hozzájárulnia esetleg bármilyen súlyos anyagi károsodása veszélyének elhárítása okából még inkább nem szabad. E mellett könnyen eltekinthetnek attól a mellékes körülménytől, hogy maga az irányítást vállaló miniszteri biztos-építész milyen építési kvalitásokkal tudná hasznavehetőségét igazolni.

Ugyanezt vallja a maga részéről Bánó László gépészmérnök, akinek szakavatottsága a kazánberendezések terén annyira közismert dolog, hogy ebben bárkinek, legkevésbé egy teljesen laikusnak gyámkodását igazán el nem fogadhatja.

Más szakmabeli téren ezen állításom még könnyebben megvilágítható. Ha az orvosi szakmában például valamely legsúlyosabb és elsőrangú orvosi képzettséget igénylő speciális operációról volna szó, vajjon mi történnék, ha valamely más szakmabeli asszisztens fiatalember, mondjuk a fogászati klinikáról állítatnék az illető professzor mellé, hogy az ő véleménye és rendelkezése szerint végeztessék a szóbanforgó operáció; vajjon megtörténnék-e ez egyáltalán és mit szólna hozzá az operálandó, ha egyáltalán szóhoz tudna még jutni? Azt hiszem, hogy a tapasztalt specialista letenné a kést és felelőssége tudatában inkább a törekvő fogorvos fiatalemberre hagyná az operációt, úgy mint én is kénytelen voltam letenni a körzöt, mert az *én felelősségemre és reputációm kárára* másnak a beavatkozása és irányítása folytán előálló kárért a felelősséget nem vállalhatom.

Méltóztassék megengedni, hogy néhány számadattal a költségek kérdését is megvilágítsam. Régi jó pénzünk leromlása folytán *az építési költségek a háború előltinek több mint negyvenszeresére emelkedtek;* vagyis az a 48 millió korona, melyet a mostani budgetévre kegyesen engedélyezni méltóztatott, azelőtt 1 millió 200.000 korona lett volna, viszont ennek a kerek 9 milliának mai értéke, melyet eddig elépítettünk, 360 millió.

Továbbá, mivel az építkezések kezdetén előterjesztett hozzávetőleges költségcszámítás szerint minden egyéb költség hozzászámításával a békebeli összköltség kerek 18 millió volt, ez alapon jelenleg 720 millióval kellene az egész építkezés értékét számítani, vagyis a már meglevő épületek mai értékének a fentemlített 360 millió leszámításával, a további szükséglet ugyancsak 360 millió korona lenne. Ha feltételezzük, hogy a magas kormány évi budgetjébe a szóbanforgó építkezésekre kerek 40 millió koronát fog beállítani, úgy ebből következik, hogy ez a leromlásunk előtti időben évi 1 milliót jelentett volna; amint tényleg ezen összeg szerepelt az előző budgetekben; végül kiszámítható az is, hogy évi 40 millió fedezet budgetbe állításával az építkezés $360:40=9$ év alatt volna befejezhető.

Ezek a számítások azonban csak számbűvészkedések, reális alap nélkül, mert nem lehet ma kiszámítani semmiféle módon, hogy a mai valutáris viszonyok folytán rezultáló összeg helyett tényleg mennyi lesz azon szükséglet, melyet az 5 vagy 10 év múlva épülő épületek igényelni fognak. *Hogy a jövő az építkezés befejezésére milyen összegeket fog igényelni, azt ma komolyan és reálisan gondolkozó műszaki ember meg nem mondhatja;* pénzünk további romlása esetén természetesen a rossz pénzből többet, javulásával kevesebbet kell ugyanazon munkára fordítanunk; amint a munkabérek a békebeli heti 36—40 koronáról a mai 500—700 koronára emelkedtek, ezek csökkenése is csak a megindult termelő munka visszahatásának következtében várható.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Bánó László gépészmérnök és én, akik a fentiekben gyöngye íróképességünkkel előadottakat egyformán és mélyen átérezzük, Nagyméltóságod bölcs belátása és méltánylására ajánljuk azokat; végül kérjük, hogy a továbbiakra vonatkozó kegyes intézkedését velünk mielőbb közölni méltóztassék, hogy a nagyon körülményes leszámolás, a rajzok, költségvetések stb. nagy tömegének átadása megindítható legyen.

Budapesten, 1920. évi november hó 23-án

Mély tisztelettel

Korb Flóris s. k.

Bánó László s. k.

Jelentés a debreczeni tudományegyetemi építkezésekről.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kegyelmes Uram!

Nagyméltóságodnak 128.176/1920. IV/a. sz. magas rendelete értelmében a debreczeni tudományegyetemi építkezések ügyét helyszínen megvizsgáltam és tapasztalataimat az alábbiakban van szerencsém feltárni.

Előzmények.

A debreczeni m. kir. tudományegyetem felállítását az 1912 : XXVI. t.-c. biztosította a »fokozatos fejlesztés« kimondásával. Ez alatt félremagyarázhatatlanul azt kell érteni és a törvényelőkészítők és bizottságok azt is értették mindig, — a jegyzőkönyvek tanúsága szerint — hogy elsősorban *a már működésben levő* hittudományi és jogi, majd a bölcsészeti, végül az orvosi karok számára szükséges építkezések és beruházások teljesíttessenek. Azonban nem így történt. A városi törvényhatóság, — mely akkoriban dr. Kenézy Gyula orvos befolyása alatt állott — város számára tervezett közkórház építési költségeit, *három millió koronát* felajánlotta a miniszternek, hogy abból az egyetemi oktatás céljaira szolgáló klinikai telep létesíttessék. Ez el is fogadtatott, sőt keresztülvitték azt is, hogy a fokozatosság elejtésével az építkezéseket mindjárt *a még nem létező és utoljára tervezett orvosi kar épületeinek vállalatba adásával kezdték meg.*

Messze menne itt a többi karok sérelmeit részletezni, csak azt kívánom leszögezni, hogy a törvény intencióinak betartásával kezdik meg az építkezést, *így a meglévő és működésben lévő három kar* számára az építkezéseket a háború előtt könnyen be lehetett volna fejezni és hivatásuknak átadni, míg így a horribilis befektetéseket igénylő orvoskari épületeket sem tudták tető alá hozni s ezáltal — dacára az időközben rendkívül megnövekedett költségeknek — ma a debreczeni tudományegyetem ott áll, *hogy egyetlen karának* sincsenek megfelelő épületei, hanem a három időközben megnövekedett régi kar, a városban össze-vissza fekvő, *tanításra absolute alkalmatlan helyiségekben* van összezsufolva, a tanítás menetének teljesen illuzórius állapotában, míg az orvosi kar, melyet tűzzel-vassal sürgettek az érdekeltek, máig sem tudott megnyitni és belátható időn belül nincs is mód arra, hogy megnyithassák, *ellenben az összes építési költségek ennek a karnak terhére esnek.*

Ime, az előzményeknél tapasztalható hibás politika eredménye, mely az egész egyetem ügyét mellékvágányokra vitte s melyből kibontakozni a mai állapotok mellett hamarosan lehetetlenség.

Pénzügyi állapotok.

Rá kell már itt mutatnom arra, hogy a debreczeni tudományegyetem ily irányban történt kialakulása által *az állam horribilis, nem számított terheket vett magára.*

Az egyetemi építkezéseket előkészítő tárgyalások jegyzőkönyvei nyíltan elének tárják, hogy a város arra kötelezte magát, hogy az egyetemi oktatás céljaira szolgáló klinikákat épít és nem arra, hogy ezt a kötelességét három millió koronával megváltja. Hiába igyekezett a kultuszminiszter úr kiküldöttje, dr. Mandelló Gyula előrelátó bölcseséggel tisztázni, leszögezván azt, hogy az építkezések esetleg többbe kerülvén három milliónál, az állam nem várt terhekkal sújtatik és követelvén a várostól azt, hogy ne a pénz folyósítását, hanem a szükséges építkezések létesítését teljesítse, a túlnyomóan városi érdekeltségű építési bizottság leszavazta opponálását, melyet annál inkább sürgősnek deklaráltak, miután *Korb Flóris tervező-építész kijelentette, sőt adalokkal bizonyította, hogy az építkezések három millió koronán belül eszközölhetők lesznek.*

Sajnos, ez nem következett be. A beállott háborús viszonyok és forradalmak, majd a megszállás következtében beállott rendkívül megnövekedett építési többköltségek *így az állam nyakába szakadtak.* Igaz, hogy a város által felajánlott újabb öt millió — így összesen nyolc millió — építési költség az építkezés folytatását elősegítette, ám ahhoz,

hogy csak az orvoskar részére szükséges építkezések, pláne berendezések — *a felszerelésekről nem is szólva* — mind elkészíttessenek és üzembe helyezhetők legyenek, a mai építkezési és valutáris viszonyok mellett, hozzávetőleges számítással *több száz millió korona újabb befektetéseket vonnak maguk után.*

Lehetetlen az, hogy ezt az állapotot az építkezés ügyét irányító faktorok ne látták és ne tudták volna. Sőt! a pénzügyminiszter úr képviselőjében — az építő-bizottság jegyzőkönyveinek tanúsága szerint — megjelent kiküldöttek *mindig felemelték szavukat* és tiltakozásukat az építkezések háború előtti alapokon tervezett, tehát közben óriási kiadásokra rugó vezetése ellen — ám szavuk pusztába kiáltó volt, *az építő-bizottságban mindig vagy megnyugtalták, vagy leszavazták őket.*

A még békeidőben elkészített tervek azonmód ugyanazon kivitelben kerültek válalalaba, mintha közben mi sem történt volna. Igaz, hogy igen szép, igen monumentális, igen masszív minden, amit terveztek és csináltak, de ne feledjük, hogy az egész telepen *nyolc esztendei építkezés eredményeként* tulajdonképpen egyetlenegy épület sincs oly állapotban, hogy az késznek és tanítási célokra befejezettnek mondható volna. Sőt! a legfontosabb építkezési munkák, az ú. n. iparos és berendezési munkák (padlózás, asztalos, vízvezeték, fűtés stb.) *teljesen hiányzanak:* és ahelyett, hogy minden rendelkezésre álló erővel a megkezdett és félig elkészült épületeket fejezték volna be, mindig újabb épülethozók építkezését kezdték meg és természetesen befejezetlenül hagyták, úgy hogy ma *a mai értékek mellett több száz millió korona értékű félbenhagyott épület fekszik ott a debreczeni nagyerdő pusztaságában, egy óriási nemzeti vagyon felhasználatlanul és kamatozatlannal.* És még hosszú évekig fog így feküdni, hiszen az állapotok olyanok, hogy ezeket befejezni és rendeltetésüknek megfelelő módon felszerelni bármilyen áron is teljes lehetetlenség.

És mikor ezek az állapotok már teljesen válságosak és kilátástalanok voltak 1916. végén és 1917. elején, *Kenézy tanár a még egyáltalában tervebe sem vett ú. n. bonctani épülethozókat építésének megkezdését sürgeti.* S bizottsági ülésen Papanek pénzügyminiszteri kiküldött felemeli szavát és tiltakozik a vállalatbaadás ellen a jegyzőkönyv szerint a következő szavakkal:

»Előrelátható, hogy az építkezési viszonyok csak súlyosabbakká válnak, tehát csak megismétlődnek az eset, hogy a megkezdett munkát félbe kell hagyni, az ásás bedől, a félbenmaradt falazás tönkremegy stb. Semmi jog sincs tehát arra, hogy olyan munkát végezzünk, *ami lisztára kidobott pénznek fog bizonyulni.*« Hiába beszélt. A bizottság Kenézy vezetése alatt elhatározta a vállalatbaadást. Az építkezést nem kezdik meg ugyan az ú. n. proletárdiktatura kitöréséig, mikor Handler kormánybiztos távirati felhívására az immár teljhatalmú miniszteri biztos, *Kenézy Gyula dr.* a cca 12 milliós munkát minden versenytárgyalás nélkül szabadkézből kiadja az ott működő építési vállalatnak, melyhez azok hozzá is fognak. Megjegyzem, hogy eme épülethozókat falai még ma is *telőzet nélkül merednek ég felé.* Ám még ez sem volt elég!

A szülészeti klinika ügye.

A román megszállás alatt az építkezés ügyeit teljesen magához ragadta a teljhatalmú miniszteri biztos, *Kenézy Gyula dr.* és nagy hatalmát *megdöbbentő önzetlenséggel* fejtette ki a szülészeti klinika létesítésével.

Tudvalévő dolog, hogy Debreczenben egy egészen új keletű modern, és a szükségleteket teljesen kielégítő *bábaképzőintézet* áll fenn, melynek vezetője *Kenézy Gyula dr.* Igaz, hogy ez az intézet a létesítendő új egyetemtől kissé távol esik, de hiszen ez nem ok arra, hogy e miatt *új szülészeti klinika létesíttessék.* Erről nem is volt szó soha.

Az új egyetemi orvostani intézetek sorában sohasem szerepelt nőgyógyászati klinika, mert erre nem volt szükség, hisz ott volt a Bábaképző. De *Kenézy* az amúgy is *rendkívül súlyos viszonyok* között elrendeli egy új nőgyógyászati klinika létesítését a nagyerdői telepen, *melyhez egy különálló — alagúttal összekötött — igazgatói palotát tervezet saját maga számára;* a tervezetet a minisztérium által jóváhagyatja, miután a vezetése alatt álló ú. n. szűkebb építési bizottság azt elfogadta. A minisztérium ezen intézkedését 1919. évi október hó 25-én kelt rendeletével jóváhagyta és az építkezést (csak a föld- és falazási munkákat) tíz és fél millió korona összegben, *szabadkézből* az ott működő vállalkozóknak juttatta. A vállalat csak néhány hónap múltán fog a munkához, *de akkor már tizenhat és fél milliót kér.* Elfogadják.

Hiába tiltakozik az államépítészeti hivatal főnöke, Puskás Kálmán műszaki tanácsos a törvényellenes vállalatbaadás ellen, hiába hivatkozik arra, hogy még a többi félbenmaradt objektumok megóvási munkái sincsenek biztosítva, nemhogy újabb ilyen objektumokkal szaporítani szabadna a bajt és károkat: *őt letorkolják.*

A pénzügyminiszter kiküldöttje pedig *dr. Bárczy Dezsőt,* ki szintén aggodalmának adott kifejezést, *dr. Knézy Gyula és a tervező építész megnyugtalták (!)* az objektum

szükségességével és kivihetőségéről. Nem titkolhatom el itt ama észrevételemet — melyet az építőbizottsági jegyzőkönyv támogat —, hogy t. i. a pénzügyminiszter úr kiküldötte valószínűleg abban a hiszemben járult hozzá a női klinika építéséhez, hogy az az egyéb célokra is kért 48 millió koronán belül az e célra előirányzott 16 millió és 700 ezer koronából létesíthető. Pedig ez tévedés. Ez a 16,700.000 korona csak a föld- és falazási munkákra elégséges és csak a tetőhöz újabb 5 millió kell, a teljes elkészítéshez pedig az egész 50 millió sem volna elégséges. Tény az, hogy a vállalat serényen hozzáfogott az új munkák készítéséhez, jóllehet a régi objektumok is befejezetlenül meredeznek a telepen.

Az újabb 48 milliós hitel felhasználása.

Eme hitelhez Nagyméltóságod előterjesztésére a minisztertanács 1920. évi június hó 1-én hozzájárult. Ebből a hitelből Nagyméltóságodnak 52.774/920/IV/a. június 5-én kelt magas rendelete értelmében elsősorban a régi épületek megóvását célzó munkák, továbbá a megkezdett munkák folytatása, a klinikai telep fűtőházának építése, a kazánok beszerzése, a telep vízellátásának ügye kell, hogy rendeztessék. A cél gyors elérése céljából egy szűkebbkörű ú. n. pénzügyi bizottságot nevezett ki, Tóth Lajos dr. államtitkár úr elnöke alatt (tagjai Jeszenszky és Korb), mely bizottság előlegeket van hivatva a vállalkozóknak kiadni.

Meg kell itt jegyeznem azt, hogy a kazánok megvásárlásának ügye által a kalkuláció meg nem áll. Ugyanis a katonai kincstár által 1,950.000 korona árban rendelt kazánok az időközbeni áremelkedés folytán három és fél millió korona értékben voltak előirányozva a fenti hitelben, azonban a tényleg megkötött alkuegyezmény 5,710.000 koronára emelkedett, így a 2,710.000 korona differenciára már nincs fedezet. Ugyancsak nincs még fedezet a bádógosmunkáknál előállott egy milliós differenciára sem.

Az előlegeket kiutaló bizottság 1920. október közepéig anyagokra egyes vállalkozóknak 16,862.000 koronát adott ki. A vállalkozók eddig a beszerzett anyagokat nem igazolták, erre most hívta fel őket a művezetőség. Meg kell itt jegyeznem azt, hogy az anyagokra való előlegkiutalásoknál a legnagyobb vigyázatra van szükség. Így jelenlétemben hogy a fát Leindörfer Lipót budapesti fakereskedőtől nyugtát, melyből kiderült, koronáért, azonban az előírt lucfenyő helyett rosszabb minőségű jegenyefenyőt, a kívánt méretek helyett más méretű fákat, végül négy vagon fánál 40% hasznavehetetlen rothadt fát kapott kézhez.

A provizóriumok költségei.

Miután az orvosi kar megnyitása az új egyetem telepen kilátástalannak mutatkozott, megpróbálták a kar megnyitását azáltal elérni, hogy a város területén szétszórva fekvő különféle intézetekben ideiglenes átalakításokat eszközöltek. Ezeket az átalakításokat dr. Kenézy Gyula miniszteri biztos a kezeihez kiutalt 2.5 + 3 = 5.5 millió koronás hitel terhére saját hatáskörében rendelte el és adta vállalatba. Megjegyzem, hogy úgy zórúmi hitel terhére adta vállalatba szabadkézből az egyetemi építkezések vállalkozójának a honvéd csapatkórház, a közkórház, az egyetemi felvételi épület, a DEMKE-épület átalakítási munkálatait 1,650.000 korona összköltséggel.

A provizóriumok azonban nem váltak be, a menekült és egyéb orvostani hallgatók szétszéledtek, úgy, hogy ma az orvosi kar nem működik. A provizóriumokkal való erőlködés azonban tovább folyik, ámbár nyilvánvaló, hogy ezek a provizórikus berendezések csak óriási költségeket emésztenek fel hiába, de a cél velük el nem érhető. A kultuszminiszterium tárcájára kiadott beruházások és építkezések idegen intézményeknél eszközöltettek anélkül, hogy a tulajdonjog kérdése tisztázott volna. Így a csapatkórház már is a katonaság vette birtokába, a közkórház egy teljesen lezüllött városi tulajdon, melybe minden fillér befektetés kidobott pénz, a Demke ügye pedig máig sincs tisztázva és megbízható értesülésem szerint a katonaság veszi rövid időn belül teljesen birtokába.

A bábaképző munkálatai.

Meg kell még emlékeznem a bábaképző átalakítási és tatarozási munkálatairól is, melyet annak igazgatója, Kenézy Gyula dr. a kezeihez külön célra kiutalt (81.603/1920. IV. a. 1920 augusztus 28-án kelt rendelettel) 350.000 korona, (majd 86.907/1920. IV. a. szeptember 9. rendelettel) 200.000 korona összegből végeztetett az államépítészeti hivatal felügyelete alatt, jóllehet az egyetemi telepen az új szülészeti klinika is épül.

Az építkezések leszámolásai.

Az 1918. év végéig elkészült építkezések felülvizsgálata és leszámolása most van folyamatban. Puskás Kálmán műszaki tanácsos, az államépítészeti hivatal főnöke végzi ezt a melléje kirendelt pénzügyi tanácsossal.

Megtakarítások.

Nagyméltóságod hozzám intézett magas rendeletében felhív arra, hogy tegyek jelentést a helyszínén szerzett tapasztalataim alapján, hogy az »állam súlyos anyagi helyzete által megkövetelt legmesszebbmenő takarékossgot miképen kellene biztosítani«.

Bátor vagyok tehát ezirányú előterjesztésemet az alábbiakban megtenni:

1. mindenekelőtt kikapcsolandók mindama építkezések, melyek az egyetem megnyitása céljából egyelőre nem okvetlenül és feltétlenül szükségesek. Ilyen épület a szülészeti klinika mellé tervezett *tanári lakóház (Kenézy-féle)*, mely valóban építészeti remekműnek ígérkezne, mely azonban ha most elkészülne, számításaim alapján *cca 10 millió koronát emésztene fel*. Erre valóban ma nincsen égető szükség. Különben is jelenthetem, hogy Nagyméltóságod szóbeli meghatalmazása alapján fenti épület munkálatainak befejeztetését az államépítészeti hivatalnál bejelentettem.

2. *Az orvoskar provizórikus elhelyezésére* a befektetetteken kívül a városi közkórházban, a Demke épületében és Augusztia-szanatóriumnál *2,053.000 korona* volt előirányozva. Korb építész szerint az orvoskari új épületek üzembe helyezésére tehát a provizóriumok fenntartására négy év szükséges. *Mély meggondolást igényel*, vajjon a mai rendkívüli viszonyok között *okvetlenül forszírozandó-e az orvosi kar megnyitása* provizóriumok segítségével, tekintettel arra a körülményre is, hogy Debreczen városában *óriási lakásínség van*, úgy, hogy az egyetemi tanárok nagy részének sincs lakása, nem-hogy az ideseregülő orvostani hallgatóknak lenne.

3. *A még hátralévő több százmillióra taksálható épület* befejezési munkáknál a meggondolt, a célt nem veszélyeztető, viszont *a lehetőségekkel számoló takarékossg igen nagy eredményeket érhet el*.

Fenti jelentésem tudomásul vételét kérve és Nagyméltóságodnak további kegyes parancsait várva vagyok Nagyméltóságod iránt

Budapest, 1920. október hó 28.

Kiváló tisztelettel

Dr. Fábrián Gáspár s. k.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A debreczeni egyetemi építkezések ügyében Fábíán Gáspár építész úr jelentésében foglaltakra nézve van szerencsém, mint az építési bizottság elnöke, észrevételeimet a következőkben tiszteletteljesen előterjeszteni.

Amit Fábíán Gáspár úr az előzményekben a »fokozatos fejlesztésről« mond, tévedésen alapszik.

A »fokozatos fejlesztés« nem vonatkozik az építésre, hanem a tudománykarok felállítására, illetőleg kifejlesztésére.

Sohasem mondatott az ki, hogy első sorban a már működésben levő hittudományi és jogi, majd a bölcséleti s végül az orvosi karok számára szükséges építkezések és beruházások teljesítenek, mert a minisztérium egyelőre az orvosi kart nem is a debreczeni, hanem tekintettel a Pozsonyban már meglévő állami kórházra, a pozsonyi tudományegyetemen kívánta felláítani.

Ennek az ellensúlyozására, vagyis abból a célból, hogy a debreczeni egyetemen az orvosi kar is már kezdettől fogva létesüljön, tette meg Debreczen városa azt az ajánlatát, hogy az egyetemi oktatás céljainak megfelelő közkórházat állít fel és erre a célra az egyetem részére megajánlott 5 millió koronán felül még 3 millió koronát szavazott meg és a nagyerdőben lévő, az egyetem céljaira felajánlott 80 kat. hold területtel telket a közkórháznak ott elhelyezése céljából még újabb 28 hold területtel megnövelte.

Az új telekrészben a városi közkórház és a már előbb kijelölt területen az egyetemi klinikák felépítése tervezetett. A városi közkórház tulajdonképpen az egyetemi klinikák mellett, mint azoknak mintegy tartalékosztálya, szerepelt volna és állott volna rendelkezésre a klinikus professzoroknak.

Mint hogy így valamennyi klinikai főszakma — a szülészetet kivéve — kétszeresen lett volna képviselve, amire az egyetem megnyitása idejében okvetlenül szükség még indulhasson — mert a közkórházban felépülésével az orvosi kar működése is megvolna — tehát a klinikák felépítését is meg kellett volna várni, a minisztérium és a város között az a kompromisszum jött létre, hogy a klinikai főszakmák céljaira szolgáló kórházi osztályok, pavillonok tanítási célokat szolgáló helyiségekkel kibővíve mint klinikák építtessenek fel a város költségén az állam támogatásával, és csupán az elmerés a gyermekgyógyászat részére építtessenek direkt klinikai épületek.

Ennek a ténynek, t. i. a kórház és klinikák egybeolvasztásának volt a folyománya az, hogy első sorban az orvoskari klinikai intézetek építése kezdetett meg, másodsorban pedig az orvoskari építkezések megkezdését az a körülmény okozta, hogy amíg a hittudományi, jog- és államtudományi, valamint a bölcsélettudományi karok céljaira a ref. kollégiumban és a ref. gimnáziumban, ha nem is minden tekintetben megfelelő, de mégis használható helyiségek állottak rendelkezésre, az orvosi kar céljaira az egyetemi teleptől nagyon távol eső és így nem célszerű bábaképezdétől eltekintve és a régi városi kórháznak kritikán aluli állapota miatt felhasználható épületek rendelkezésre nem állottak. Ezért kellett tehát a szóban forgó kar elhelyezésére első sorban megfelelő helyiségekről gondoskodni.

Fábíán Gáspár úr állításával szemben a többi egyetemi karok dicséretére kell kijelentem, hogy azok részéről az építési bizottságban az orvosi kari építkezésekből kárukra háruló sérelmekről soha szó nem esett, pedig az építkezési bizottságban minden kar dékánjával képviselve volt.

Az építési bizottság ismételve sürgette a többi karokat magába foglaló egyetemi főépület tervezését és megépítését, azt más faktorok akadályozták meg. Ebből kifolyólag sem az orvosi kart, sem az építési bizottságot vád nem érheti.

Fábíán Gáspár úr a városi közkórház építése kapcsán a Mandello tanár úr által annak idején felvetett ú. n. »rizikó« kérdését is érinti, mondván hogy a város magát egy az egyetemi oktatás céljainak megfelelő közkórház felépítésére, nem pedig ennek a kötelezettségének 3 millió koronával megváltására kötelezte.

Minthogy Fábán úr ezt a kérdést olyan beállításban tünteti fel, mintha az alkalmas lett volna a háborús viszonyok és a forradalom, majd a megszállás következtében előállott építési többköltségének az »állam nyakába szakadását« megakadályozni, legyen szabad reámutatnom, hogy az úgynevezett rizikó kérdése a 150.000 K építési tiszteletdíjnak a 8 millió felül a város részéről való megfizetése körül keletkezett.

Miután az állam a várostól a három milliót elfogadta és miután az, hogy milyen legyen az a közkórház, amely az egyetemi oktatás céljainak megfelel, közelebb körülírva nem volt mert ez a meghatározás a képviselőház pénzügyi bizottságában szövegeztetett, nagyon kétséges, hogy lehetett volna-e egyáltalában Debreczen városát a kórház építési költségeinek megnövekedése esetén a többköltség viselésére szorítani.

Teljesen kilátástalanná vált jogilag ennek a kérdésnek a város terhére való eldőlése akkor, amikor nem külön városi közkórház, hanem a kompromisszum értelmében — melynek egyik szószólója éppen Mandello tanár úr volt — csak egyetemi klinikák épültek az állam és a város pénzén közösen.

De különben egyáltalában nem áll meg Fábán úrnak az az állítása, hogy az építési bizottság Mandello tanárt ebben a kérdésben leszavazta volna, mert a bizottság ebben a kérdésben határozatot nem is hozott, kijelentvén, hogy ennek a kérdésnek az eldöntése nem az építkezési bizottságot, hanem a kormányt és Debreczen város közönységét illeti meg.

Ha a városi közkórház építése, amint az tervezve volt, az 1916/17. tanév kezdetére befejeztetett volna, egészen jogosan mondhatta Korb építész, hogy az építkezések — ide nem értve a vitás építési tiszteletdíjat — három millió koronából eszközölhetők lesznek, mert a VI. építési bizottsági jegyzőkönyv tanúsága szerint a közkórházra vonatkozó 2,933.475 K-val előirányzott építési összeggel szemben Tóth, Remenyik és Társaság 2,903.186 K-ás ajánlata állítását igazolta.

Hogy az építési költségek rendkívül megnövekedtek, annak a háborútól eltekintve, oka tulajdonképpen az építési munkáknak függőben tartása, illetőleg beszüntetése és ezáltal a munkálatok befejezésének elodázása volt.

Az építkezés a háború első felében akadálytalanul folytatható és befejezhető lett volna.

Fábán Gáspár úr az építési bizottságot azzal vádolja, hogy a pénzügyminiszter úr képviselőjét leszavazta volna és a többkiadásokért az építőbizottságot kívánja felelőssé tenni.

Ezzel szemben meg kell állapítani, hogy az építőbizottság csak javaslatot tett és semmiképp sem rendelkezhetett az építések végrehajtása dolgában.

Hogy az építőbizottságban a pénzügyminiszter képviselőjének szava nem a pusztában kiáltó szó volt, hanem hogy azt az építőbizottság mindenkor a legnagyobb figyelemre méltatta, bizonyítják az építőbizottságban történtek.

Az 1915. évi július hó 30 án tartott VII. bizottsági ülés jegyzőkönyve bizonyítja, hogy a bizottság Papanek titkár úr felszólalása folytán az úgynevezett bonctani csoport-építés terveinek és költségvetésének tárgyalásánál, midőn kiderült, hogy a bonctani épületek az eredetileg tervezett előirányzatnál 55.161 K-val drágábbak lennének, a tervek revízióját és megszorítását határozta el, annak dacára, hogy az egész úgynevezett bonctani csoport — mely a bonctani, kórbonctani és törvényszéki orvostani intézetekből, illetőleg épületekből áll — építési költségei az előirányzatot meg nem haladták, sőt annak egyik pavillonja a törvényszéki orvostani intézet építési költségeinél 55.178 K megtakarítás éretett el.

Fábán Gáspár úr azt is nehézményezi, hogy a békeidőben elkészített tervek ugyanazon mód, ugyanazon kivitelben kerültek vállalatba. Erre nézve szabad legyen azt megjegyezni, hogy a klinikai épületek a kivitelnek olyan fokán állottak, hogy azokon változtatni már alig lehetett volna. A bonctani csoport épületeinél pedig a bizottság a takarékoskosságot akként tartotta szem előtt, hogy elejteni javasolta a többi úgynevezett elméleti orvoskari intézetek részére tervezett épületek létesítését és valamennyi orvoskari elméleti intézetnek a bonctani csoport épületeiben való elhelyezését ajánlotta.

Nem állhat meg tehát az az állítás, hogy a bizottság a maga részéről szintén nem kívánta volna csökkenteni az építési kiadásokat.

Annyira persze nem ment és nem is mehetett, ha megtagadni nem akarta meggyőződését, hogy az építkezés megszüntetését, a már meglévő épületek cserében hagyását javasolja. Papanek titkár úr azt a javaslatát, hogy a megkezdett munkát félbe kell hagyni, tényleg nem tette és nem is tehette magáévá.

Nem tette pedig azért, mert annak a nemzeti vagyonnak pusztulását, amit az orvoskari épületekbe az állam és Debreczen városa befektetett, lelkiismeretével összegegyeztetni nem tudta, és mert abban a meggyőződésben volt és van, hogy az építési bizottságnak nem kulturális intézményeinknek visszafejlesztése, hanem előbbre vitele a feladata.

Öröme és nagy megelégedésére szolgált az építési bizottságnak az a tény, hogy a magyar kormány és elsősorban Nagyméltóságod a debreczeni tudományegyetemi

építkezések kérdésének elbírálásánál nem a szűkkeblű, különben is nemzetgazdasági szempontból csak káros és így elítélendő, rideg finánciális álláspontra helyezkedett, hanem a munkálatok *folytatását* határozta el és a minisztertanács erre a célra 48,000.000 korona hitelt bocsátott rendelkezésre.

Arra a vádra, hogy az építési bizottság ahelyett, hogy a már létesített épületek befejezését ajánlotta volna, »mindig újabb épületcsoportok« építkezését javasolta, bátorodom megjegyezni, hogy a bizottság csak két épületnek: a bonctani intézetnek és a szülészeti s nőgyógyászati klinikának az építését javasolta. A bonctani csoport felépítésére okvetlenül szükség volt és van, mert anélkül az orvostudományi kar meg nem nyílna, az orvosképzés, ami az egyetem orvosi karának feladata, meg nem indulhat. Ha tehát csak a klinikai pavillonoknak teljes befejezését ajánlotta volna az építési bizottság és nem szorgalmazta volna a legalább az ú. n. bonctani csoport épületeinek létesítését, nem felelt volna meg a debreczeni és pozsonyi m. kir. tudományegyetem felállításáról szóló 1912. évi XXXVI. t.-c. rendelkezéseinek és nem a magyar nemzeti kultúra érdekeit tartotta volna szem előtt, mert ezek az orvosi kar teljes kiépítését követelték meg.

Ha — amit úgy látszik Fábián Gáspár úr követendőnek tartott volna — a klinikai épületek fejeztettek volna csak be, nem lett volna orvosi fakultás, de lett volna Debreczen városának egy nagyon szép közkörháza, mely feleslegképen tanhelyiségekkel is el lett volna látva, mert még egy csonka orvosi fakultás sem képzelhető el kórbonctani, kórtani, közegészségtani, törvényszéki orvostani intézetek nélkül.

De hogy az építési bizottság nem a klinikai pavillonoknak teljes befejezését, vagyis az ú. n. installációs munkáknak is megkésztését, hanem ehelyett ezt megelőzőleg a teljesen nélkülözhetetlen és különben is már engedélyezett bonctani csoport befejezését és a még hiányzó egy klinikának, t. i. a szülészeti és nőgyógyászati klinika tulajdonképpen kettős klinika úgynevezett építómesteri munkáinak teljesítését hozta Korb építész úr ajánlatára javaslatba, annak még az is volt az oka, hogy az ú. n. installációs munkák megkésztése most óriási áldozattal járt volna és az ahhoz szükséges anyagok beszerezhetése még az óriási áldozatok árán sem látszott teljesen biztosítottnak, amíg pedig az ú. n. építómesteri munkák végeztetésére a szükséges anyag rendelkezésre állott és bár a pénznek a szerencsétlen háború, a forradalom és a gyászos emlékü tanácsköztársaság következtében beállott nagymérvű elértéktelenedése következtében igen nagy áron — amiért természetesen az építőbizottságot felelősség nem terhelheti — végrehajtható volt és sok száz debreczeni munkanélküli embernek végre munkát adott. Az ú. n. installációs munkákra nézve pedig remélhető volt, hogy annak anyaga a béke ratifikálása után a külföldi forgalom megindulásával biztosan beszerezhető lesz a mostani lánckereskedelmi áraknál jóval jutányosabb árakon.

Ami már most az építési bizottságnak a szülészeti és nőgyógyászati klinika építésének megkezdését támogató javaslatát illeti — megjegyzendő, hogy a szülészeti és nőgyógyászati klinika és a tanári pavillon építésére vonatkozó javaslatot már megelőzőleg az ú. n. szűkebb építőbizottság tette meg és Nagyméltóságod hivatali elődje 189.878/1919. sz. a. jóvá is hagyta — erre az építési bizottságot első sorban az a körülmény ösztönözte, hogy a bábaképezde épülete a nagyerdőben felépülő egyetemi orvosi kar teleptől oly nagy távolságra esik, hogy ez a távolság az orvosképzés sikerességét nagy mértékben veszélyeztette volna, másodsorban pedig indító okul szolgáltak azok a tények, amelyeket Kenézy tanár a bábaképezde elégtelenségére vonatkozólag felhozott.

Nem áll az, amit Fábián Gáspár építész úr mond, hogy szülészeti és nőgyógyászati klinika létesítéséről nem lett volna *soha* szó. Mert az eredetileg az állam által létesítettnek szándékolt egyetemi klinikák között a szülészeti és nőgyógyászati klinika is szerepelt, csak a városi közkörház csoportjában nem volt szó szülészeti és nőgyógyászati pavillonról, mert a bábaképezde Debreczen város költségére már megelőzőleg felépített és díjtalanul az állam rendelkezésére bocsátott.

Legyen szabad még a Fábián építész úr által olyannyira megtámadott, a szülészeti és nőgyógyászati klinika kapcsán felépítettnek javasolt tanári lakóház kérdésére kitérnem.

Az új modern szülészeti klinikákon külföldön mindenütt gondoskodnak arról, hogy a szülészet tanára a szülészeti klinikán vagy helyesebben azzal egybekapcsolt külön épületben természetbeni lakással bírjon, amint az a mi bábaképezdeinknél is mindenütt megvan. Kívánatosná teszi azt az a körülmény, hogy a szüléseknél igen sok esetben a beavatkozás szükséges és felette sürgős, nincs idő a késlekedésre és igen sok esetben az anya és a gyermek, de gyakran mind a kettőnek az élete forog kockán.

Ez a felfogás ma szakkörökben általánosan elfogadott, nem zárkozhatott tehát ettől el az építési bizottság sem, annál kevésbé, mert e tanárnak a szülészeti klinikán, illetőleg az azzal kapcsolatban levő tanári pavillonban való bennlakásra Debreczenben — hol az egyetemi telep a nagyerdőben, tehát a várostól aránylag távol van elhelyezve — fokozottabb mértékben szükség van.

Nem tekinthető ez, amint azt úgy látszik Fábián építész úr látja, csak külön benc-

ficiumnak a tanár részére, ellenkezőleg a tanárra súlyos kötelezettséget is ró és a magánrendelés szempontjából talán még áldozattal is jár.

A tanári lakóház felépítésének pénzügyi szempontból való ellenzése — ami azonban nem történt meg — érthető, szakszempontból azonban nem volt kifogásolható.

Ami már most a bonctani intézetek és a szülészeti klinika munkáinak vállalatba adását illeti, igaz ugyan, hogy azokra nézve Puskás Kálmán műszaki tanácsos úr a versenytárgyalás kiírását ajánlotta, de úgy, hogy ezen objektumok létesítése ellen azon indokolással tiltakozott volna, hogy még a többi félben maradt objektumok megóvási munkái sincsenek biztosítva, nem hogy újabb ilyen objektumokkal szaporítani szabadna a bajt és a károkat, egyáltalában nem áll.

Ezt Puskás úr annál kevésbé tehette, mert hiszen ő tagja volt az u. n. szűkebb építési bizottságnak, mely első sorban hozta javaslatba a szóban forgó épületek létesítését.

Azok az indokok, amelyek alapján a bizottság Puskás úrnak a versenytárgyalás kiírására vonatkozó indítványát nem fogadta el, Sváb Gyula miniszteri tanácsos úrnak a XII. építési bizottsági ülésen történt jegyzőkönyvi kivonat alakjában tisztelettel ide melékelt felszólalásában vannak kidomborítva.

Kivonat

a debreczeni építési bizottság XII-ik ülésének jegyzőkönyvéből.

Sváb Gyula miniszteri tanácsos. A közszállítási szabályzatot nézete szerint ma betartani lehetetlenség és a betartása lehetetlenné tenné a nagyobb építkezéseket. Ennek értelmé csak a békében volt, de ma, mikor az árak folyton emelkednek, a pályázat kihirdetése és a vállalatbaadása között olyan differenciák keletkeznek, mely az eljárás eredményét meghiusítaná. Ma nyilvános pályázat legalább tízszeres árakat eredményezne, mert a rendelkezésre álló kevés anyagot a pályázók egymás között hajtánák fel. A konkurrencia csak megdrágítaná és nem tenné olcsóbbá a munkát. A közszállítási szabályzat kényszerít a legolcsóbbnak adni a munkát. Ez már békében is gyakran előnytelen volt az államra, ma azonban a mai folyton változó és emelkedő árak között nem lehet meghatározni, hogy ki az olcsóbb, vagyis alacsonyabb árak mellett reális-e még az ajánlat. Debreczenben a helyzet más, itt az iparosok szövetkezve vannak és együtt vállalják a munkát. Az építkezés lebonyolítása sem olyan most, mint a békében. Ma tekintélyes anyagbeszerzési előlegekkel kell munkára bírni a vállalkozókat és biztosítani az anyagot újabb áremelkedések elől. Ilyen milliókra menő előlegeket pedig nem lehet ismeretlen vállalkozóknak engedélyezni.

Végül hozzá teszi, hogy a közszállítási szabályzat eljárása szerint ezen munkákra nézve legfeljebb októberre lehetett volna döntés, holott nagy részük a nyár alatt elvégzendő és a kormány épp ezért rendelte el, hogy az ősszel beálló időváltozástól megkímélje az épületeket.

Ez a közszállítási szabályzat betartása okozta még békében, hogy 27.000 K differencia miatt az asztalosmunkák elmaradtak mostanra, mikor az állam erre a szabályzatra milliókat kénytelen ráfizetni.

A kivonat hitelül:

Pátkai Károly s. k.,
irodatiszt.

Hogy a bizottság nem az államkincstár érdeke ellen cselekedett, mikor Puskás úr indítványának mellőzését javasolta, arról kézzelfogható tanúságot tesz az egyetemi telepen felépített szándékolt provizórikus bonctani barakk-épület munkáira rövid idő múltán kihirdetett versenytárgyalás eredménye.

Ez t. i. azt eredményezte, hogy míg a Tóth, Reményik és Sebestyén vállalati cég ugyanazon egységárakkal pályázott, mint amelyekkel a szóban forgott egyetemi építkezések részükre kiadattak, addig a versenypályázatban résztvevő többi cégek jóval magasabb egységárakat kértek.

Semmi esetre sem háramlott tehát kár az államkincstárra abból, hogy az építési bizottság a most megkezdett két épületrészlet építési munkáinak új versenytárgyalás nélkül az eddigi vállalkozásoknak kiadását javasolta Nagyméltóságodnak.

A leghatározottabban vissza kell utasítanom Fábán építész úr azon állítását, mintha az építési bizottságban félreértés lehetett volna abban az irányban, hogy a szülészeti és nőgyógyászati klinika részére kért hitel annak az épületnek teljes felépítésére vonatkozatható lehetett volna és hogy erre nézve Bárczy min. tanácsos úr tévedésbe ejtethetett volna.

Az én elnökletem alatt működő u. n. pénzkülső bizottságnak csupán a vállalkozók által kért előlegek és a nekik kijáró kereseti összegek gyors lebonyolítása képezi feladatát, egyéb ügyköre nincsen, és az Nagyméltóságod engedélyével alakított meg.

Az, hogy Leindorfer Lipót a fa vásárlásánál a gondtalanul eljáró Vojta Géza debreceni asztalosmestert megkárosította, a bizottság eljárásával semmiféle kapcsolatban nincsen, az a vállalkozók magánügye és már is bírói útra tereltetett, a rossz fa felhasználása természetesen megtagadtatott.

Abban, hogy a kazánok az előirányzott 3¹/₂ millió hitelből nem voltak beszerezhetőek, Fábrián építész úrnak igaza van.

Minthogy azonban a kazánoknak a kért magasabb összegben való beszerzése is a jelen körülmények között előnyösnek volt mondható és mert a pénzügyminisztérium a magasabb összeghez r. u. hozzájárult, Nagyméltóságod a kazánok beszerzését engedélyezni méltóztatott.

Ugyancsak engedélyezni méltóztatott Rónay czeglédi bádogosmester által teljesítendő bádogosmunkáknak a tervezett vasbádog helyett horganybádogból való elkészítését, dacára az egymillió differenciának, mert vasbádog sehol sem volt kapható és mert a bádogosmunkák az épületek megóvása szempontjából halaszthatatlanok voltak és mert a horganybádog a fenntartási költségeket illetőleg a vasbádognál sokkal előnyösebb, az egyszeri nagyobb kiadás tehát a fenntartási költségeknél megtérül.

Az u. n. proviziumot Huszár Károly miniszter úr Kenézy tanár úr személyes előterjesztése alapján az előzetes meghallgatásom nélkül engedélyezte. Ez a kérdés különben az építőbizottság ügykörébe nem tartozik, csak annyiban volt róla szó a bizottságban, hogy a bonctani, kórbonctani és törvényszéki orvostani tanítás céljaira addig, amíg a bonctani épületcsoport elkészül, egy külön barakkszerű épület létesítése szándékoltatott és ez az építkezés az építőbizottságban tárgyalatott, minthogy azonban a pénzügyminiszter úr képviselője annak létesítését ellenezte, az építkezés a napirendről levétetett.

A Fábrián építész úr által felemlített átalakítási munkálatokra nézve csupán azt kívánom megjegyezni, hogy az egyetemi felvételi épületben teljesített munkálatok annak végleges elkészítését célozták, a honvédsapat-kórházban végrehajtott tatarozási munkálatok költsége, ha azt az épületet a katonaság igénybe vette, általa megtérítendő lenne. A Demke-épületben pedig a tervezett átalakítások nem hajtottak végre, csak a románok által követelt tatarozások történtek meg és pedig a Demkét megillető bérösszeg terhére. A városi kórházban egyéb nem történt, mint hogy a boncolóhelyiség kibővített, amire a kórházi hulla-anyagának a tanítás céljaira való felhasználása céljából szükség van. A budapesti Szent-Rókus-kórház boncterminének kibővítése szintén a budapesti egyetem költségeire végeztetett annak idején.

Ami a bábaképezdében végezett átalakítási, illetőleg tatarozási munkálatokat illeti, azok szintén nem tartoztak az építési bizottság munkakörébe, azokat Puskás műszaki tanácsos úr, mint az államépítészeti hivatal főnöke, bírálta felül és az ő felügyelete alatt végeztettek. Semmiféle kapcsolatban nincsenek azzal a ténnyel, hogy az egyetemi telepen új szülészeti klinika épül, mert a szóbanforgó tatarozások az épület jókarbantartásával függnek össze és az új szülészeti klinika elkészüléséig (mint az accumulatortelep kijavítása) el nem voltak halaszthatók.

Ebben voltam bátor észrevételeimet tiszteletteljesen megtenni, természetesen úgy én, állunk.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletünk kifejezését.

Budapest, 1920. évi november hó 28-án.

Dr. Tóth Lajos s. k.,
h. államtitkár,
mint az építkezési biz. elnöke.

Megjegyzések

Dr. Fábián Gáspár építész úrnak a debreczeni tudományegyetemi építkezésekről szóló jelentéséhez.

Mindenekelőtt sajnálattal kell megállapítanom, hogy három napig tartó fáradozásomnak, mellyel a jelentés aláírójának a helyszínén mindazon kényszerítő körülményeket megmagyaráztam, amelyek az építkezés folyamatát irányították, a jelentésben alig találok nyomát; de annál több törvény- és építőbizottsági jegyzőkönyv-magyarázatot, olyképen sorakoztatva egymáshoz, hogy valóságos torzképe fejlődött ki annak, ami tényleg megtörtént. *A jelentés nem veszi számításba, hogy az építkezés a négy éven át tartó háború behatása alatt állott, melynek ily szerencsétlen végét és következményeit senki előre nem tudhatta.* Könnyű most érthetetlennek találni azt, hogy pl. gróf Apponyi akkori miniszter úr csak 1917. év szeptember hó 18-án rendelkezett a bonctani és kőbonctani intézetek vállalatba adása iránt és hogy ezt Huszár Károly miniszter úrnak újból 1919. évi szeptember hó 20-án kellett elrendelnie (l. a 181.920/1919. B. XVI. sz. min. rendeletet) hogy az alkuegyezmény az építőmesterekkel ugyanezen év október hó 6-án kötöttet, de a román megszállás folytán miniszteri jóváhagyásra csak 1920. évi március hó 17-én (24.935. iktató szám alatt) volt módomban felterjeszteni. Ugyancsak a rendkívüli idők magyarázhatják azt, hogy gróf Zichy János miniszter úr csak 1918. évi július hó 8-án (118.604/1918. sz.) rendelkezett a központi épület terveinek megkésztése iránt. Máskülönb ezen intézkedések egészen más időben és sorrendben történtek volna, éppen úgy, mint számtalan más idetartozó ügynek az elintézése.

A vállalatbaadás módja is a rendkívüli idők folyománya volt, hogy akkor, midőn az egész országban napról-napra fokozódott a nyersanyag-hiány, nem lehetett a békés idők szokása szerint *nyilvános árlejtést hirdetni*, hanem evvel ellentétben meg kellett alkudni olyanokkal, akik anyagkészletük és rendelkezésre álló berendezésük folytán erre alkalmasoknak mutatkoztak és az anyagokat azonnal pénzelőlegekkel lefoglalni, a régi eljárás helyett, amikor a munkát elnyerni óhajtók tettek le biztosítási összegeket ajánlatuk megerősítésére, amikor volt anyag és munkaerő elég és csak válogatni kellett azokban, akiket a munkaadó a végrehajtásra szerződteni óhajtott.

Mindezeket hiába magyaráztam, mert evvel szemben azt kell olvasnom a jelentésben, hogy »hiába tiltakozik Puskás Kálmán műszaki tanácsos a törvényellenes vállalatbaadás ellen stb«. Az egész irat, sajnálattal tapasztalom, annak a tendenciának szolgálatában áll, hogy minden intézkedésnek, ami az építkezés keretén belül történt, kezdve a mindenkori miniszter rendelkezéseitől, végig le a művezető-építész javaslatai és intézkedéséig, helytelenségét kimutassa. Evvel szemben csak azt hangsúlyozhatom, hogy mind ezen faktorok a legtisztább ambícióval, az adott helyzetekből kifolyó nehézségek leküzdésére és az építkezés legcélszerűbb lebonyolítására törekedtek; annyi kiváló, komoly és kötelességtudó ember nem lehetett mindenre igent mondó báb Kenézy Gyula egyetemi tanár úr kezében, mint ahogy ez az iratban unos-untalan hangoztatik.

Alábbiakban megkíséreltem a legszembetűnőbb tévedéseket és helytelen beállításokat megvilágítani, anélkül, hogy mindenre kiterjeszkednék, mert ez esetben a könnyedén odavetett állítások cáfolgatására, mindenféle akták szövegének előadásával, kötetre menő irnivalóm lenne.

Az »Előzmények« címe alatt a jelentés az egyetem felállítását célzó törvény magyarázatával foglalkozik. Ehhez nem igen szólhatok hozzá, mert nem a mesterségem.

Csak annyit jegyezhetek meg, hogy az építkezések tervezésének megkezdése idejében még egyik kar sem működött és a jogi, hittudományi és bölcsészeti tanár urak kinevezése később történt, mint a tervek megkésztése iránti miniszteri rendelkezés. Tehát nem lehet arról szó, hogy a már működésben levő három kar érdekei valami ravasz fondorlattal háttérbe szorítottak.

A tervezési munka az 1912. évi november hó 18-án kelt 98.493/1912. szám alatt, gróf Zichy János akkori miniszter úr által a város tanácsához címzett rendelet alapján kezdődött. Folytatólag Jankovich Béla miniszter úr 1913. évi április hó 23-án kelt 71.257. számú rendeletével indította meg az építkezést és az 1913. évi május hó 27-én kelt 90.450. sz. rendelettel alakította meg az építő bizottságot.

Nagyon merésznek tartom műszaki szempontból Fábíán építész úrnak azt az állítását, hogy ha a többi karok számára szükséges épületekkel kezdtük volna meg az építkezést, azokat a háború előtt *könnyen* be lehetett volna fejezni.

Itt az u. n. *központi épületnek* bármilyen egyszerű felfogás mellett is monumentális tervezése és megépítéséről kellett volna gondoskodni, mely az egyetemi hivatalok, az Aula, a karok helyiségeit és az egyetemi könyvtár rendkívül nagy igényű szükségleteit van hivatva kielégíteni.

A tervek és költségvetések elkészítése és a munkák vállalatba adása sokkal több időt igényelt volna, mint amennyi a klinikák csoportjának építésénél a munka megindításáig szükségeltetett, vagyis ki van zárva, hogy a központi- és könyvtárépületet a háború előtt nemcsak könnyen, hanem egyáltalán be lehetett volna fejezni; ellenkezőleg, minden valószínűség amellet szól, hogy a háború kezdetéig éppen, hogy a tervek lettek volna készen.

Ha a végeredményt vesszük, nekem az a meggyőződése, hogy mégis csak a mai helyzet a jobb, amikor kilátásunk van arra, hogy az orvoskari intézetek 2—3 év múlva teljes funkcióba kerülhetnek s evvel az ország általános betegségének gyógyításához hozzájárulhatunk, mintha akár a legszebb és már kész központi épület üres csarnokaiban stb., volna alkalmunk gyönyörködhetni.

Költség szempontjából pedig úgy áll a dolog, hogy az eddig cca. 9 milliós építési költség csak nagyon csekély részben az állam évi egy milliónyi hozzájárulásából, de főképpen a város által e célra szánt milliókból telt ki.

A »Pénzügyi állapotok« címen azt állítja a jelentés, hogy »dr. Mandelló Gyula referens úr hiába igyekezett előrelátó bölcsességgel« leszögezni azt, hogy ha az építkezés többbe kerülne, a többköltséget a városnak kellene viselnie.

Az építőbizottságban csak arról volt szó, hogy ki fizesse a város által felajánlott 3 millió fölül fizetendő 150.000 koronás építési tiszteletdíjat.

Tényleg kijelentettem, de a *megtartott versenytárgyalás eredményével be is igazoltam*, hogy az az építkezés, mely a város terhére esett, a felajánlott összegből meg is volt építhető.

A pénzügyminiszter úr ezidőbeni képviselője tudtommal akkor emelte fel szavát az építés folytatása ellen, amikor a bonctani intézetek csoportjához tartozó bonctan-kórbonctani pavillon vállalatba adásáról volt szó. Erre vonatkozik az 1915. évi május hó 5-én kelt felterjesztésem, melyben jelentettem, hogy a teljes bonctani épületszám elenyésző csekélységgel ugyanazon összegbe kerülne. Mivel azonban ez az egyező eredmény úgy jött létre, hogy az előzőleg részletesen kiszámított költsége a törvényszéki orvostani intézetnek 55.379 koronával kisebb volt az előirányzatnál, a bonctan-kórbonctani intézetek épületénél cca. ugyanennyivel nagyobb, azt kértem az építőbizottságtól, engedjék meg az egyoldalon fölöslegként mutatkozó összeg igénybevétele a túloldali hiány fedezetére. Sajnos a pénzügyminiszter úr képviselője indítványára az építőbizottság ragaszkodott ahhoz, hogy a törvényszéki orvostani intézetnél fölös összeg mint megtakarítás fentartassék, e helyett utasított arra, hogy a bonctan-kórbonctani pavillon rajzait oly mértékben redukáljam, hogy a végső költségösszeg az előirányzatot belül maradjon, sőt ezenfelül is iparkodjék minél nagyobb összeget megtakarítani (l. 1915. dec. 16-án kelt 59.851/1915. számú miniszteri rendelkezést). Az átalakított tervek és költségszámítások ez okból lettek oly későn, 1917. évi szept. hó 18-án kelt 69.519/1917. sz. rendelettel jóváhagyva.

Ezekből látható, hogy a túlzott takarékoság keserű gyümölcsöt termelt, mert ebben az esetben teljes joggal lehet állítani, hogy ha az 1915. évi május hó 5-én kelt felterjesztésem az építőbizottság a pénzügyi kormány képviselőjének aggályai folytán nem utasítja vissza, hanem az építés megkezdését pártolja, úgy az akkor megtakarítani szándékolt cca. 55.000 korona helyett most sok millió elköltése válik feleslegessé.

Ilyen hasonló megtakarítási eset különben előzőleg már a klinikai épületek iparos munkáinak szándékolt vállalatba adásánál is előfordult, amikor az asztalos munkánál javaslatom és Mandelló Gyula referens úr prozódója közötti 27.000 korona végett (l. 1914. nov. 7-én kelt jelentésem) a döntés elhalasztott és e végett akkor a most milliókat igénylő munkák nem kerülhettek kivitelre.

Aláhuzottan kiemeli a »jelentés«, hogy a még béke időben elkészített tervek azon mód kerültek kivitelre, mintha közben misem történt volna. Most amikor már mindenki tudja, hogy meddig tartott a háború és milyen következményekkel járt, könnyű az utólagos kritika, de akkor ha pl. dr. Fábíán Gáspár úrnak egy megkezdett építkezése lett volna, vajjon nem-e annak mielőbbi tervszerinti befejezésére törekedett volna, ahelyett, hogy évről-évre, azokon a hadiállapot kilátásai szerint folyton változtatson.

A klinikák épületei különben sem tetszés szerint változtatható alaprajzzal szoktak bírni, mert ezek szorosán megkötötték az orvosi kívánalmak mérve szerint.

A legsúlyosabb szemrehányások egyike a jelentésben az, hogy ezideig egyetlen egy épület sincsen készen, sőt hogy a legfontosabb építkezési munkák (padlózás, asztalos, vízvezeték, fűtés stb.) teljesen hiányzanak. Erre nagyon egyszerű a válasz. Tudakozódják a jelentés szerkesztője, de alaposan, hogy vajjon mennyibe került volna a most muló 1920. esztendőben csak egy ilyen pavillonnak a tíz közül ellátása a felsorolt berendezésekkel? A nyert tapasztalat után ezt a vádat bizonynyal nem írta volna be megjegyzései közé.

Különben a tető alatt álló épületek ellátását tetőcsatornákkal, ablakokkal stb. azok észszerű megvédésére én is javasoltam és ezek az aránylag szintén elég drága munkák folyamatban is vannak. Emellett azonban javasoltam azt is, hogy a hiányzó bonctani és a szülészet-nőgyógyászati épületek is folytassanak, mert mégis csak *együtt kell elkészülniök a többiekkel, mert nélkülük az orvosi kar működését meg nem kezdhetné.* Ezzel olyan munkák végzése is megindult, ami a mai körülmények között a legolcsóbb, a föld, kőműves és vasbeton-munka, s e mellett *a munkások százainak ad foglalkozást.*

A szülészet-nőgyógyászati klinika ügye sem egészen úgy áll, ahogy az a jelentésben beállítatik. Legelsőnek készült helyszínrajzomban, melyben a város által építendő kórház és ennek területe mellett *külön építendő egyetemi klinikák* vannak berajzolva, ott van a szülészet-nőgyógyászati klinika is és megint csak a háború okozta felfordulás volt akadály a annak, hogy már előbb kivitelre ne kerüljön.

Az ú. n. »*Igazgatói palota*« terveit Fábán Gáspár építész urnak bemutattam, ezt nem Kenézy tervezette magának, hanem szoros tartozéka a klinikának, mivel a szülészprofesszor ottlakása elengedhetetlen feltétele a klinika működésének, úgy mint ez mindenütt a világon látható: az alagút pedig a központi fűtés csővezetékének behelyezésére szükséges, ugyanilyen távfűtési alagút köti össze különben az összes épületeket a kazánházzal, tehát nem rendkívüli kedvezmény Kenézy professzor számára. Puskás Kálmán műszaki tanácsos úr tiltakozásának mibenlétét már volt szerencsém megvilágítani: a pénzügyminiszter úr kiküldöttjét nem kapacitálta le senki, valamint nem felel meg a valóságnak az az állítás sem, hogy Bárczy Dezső miniszteri tanácsos úr ne tudta volna, hogy az építés céljára a 48 millió keretben felvett 16 millió *nem összköltsége fedezetére szolgál, hanem csak egy részére.* E tekintetben bátran hivatkozhatom reá és a 48 milliós fedezeti összeg megállapításával járó tárgyalásokra. A megállapítás nagyon egyszerű: méltóztassék őt eziránt megkérdeztetni.

A kazánok tényleges beszerzési költségének összege azok megrendelése előtt Bárczy tanácsos urnak bejelentettetett, a nagyobb összegű alkuegyezmény megkötése tudta és beleegyezése mellett történt.

Hasonlóan felületes és alaptalan a jelentés állítása a kifizetett előlegekről. A vállalkozók igenis mindenkor igazolták az anyagok hollétét, mennyiségét és az erre fordított összegeket: az ú. n. szülkebb bizottság kiutalványozásait pedig, tekintet a tudomásomra jutott gyanusításokra, Jeszenszky Sándor miniszteri titkár úrral egyetértésben Palágyi János kebelbeli főszámtanácsos által felülbiráltattuk és neki a vonatkozó bizonylatokat hiány nélkül és teljesen rendben átadtuk.

Vojta Géza és Társai debreczeni asztalosok rossz favásárlása nem az építő, hanem a vásárlók kárára és felelősségére ment, ebből az államra semmi kár nem származhatik, illetőleg származhatott, mert ez ügyet a művezetőség az előleg ellenében aláírt kötelezvényvel elintéztetnek deklarálta, semmiféle rossz fának bedolgozását nem engedélyezte. Az ügyet az asztalosok különben egymás között már elintézték, rossz fájukat már el is adták, amint hallom, a vagonlakók szükségbarakkjainak építkezéséhez.

A bábaképző tatarozási munkáinak semmi közük az új építkezéshez, mert a rendes fentartási költségekről van szó és a kiégett akkumulátortelep felújításáról, amint ezt Puskás Kálmán műszaki tanácsos úr, aki a szóbanforgó munkát végeztette és leszámolta, egyszerű megkérdezésre igazolhatta volna.

Végül a *megtakarítások* címe alatt javasolja a jelentés a szülészet-nőgyógyászati klinikákhoz tartozó tanári lakóház elhagyását.

Ez tisztán Nagyméltóságod akaratától függ, az építkezés a jobb időkig elmaradhat, esetleg a többi tanári lakóházak kérdésének megoldásával kapcsolatban lesz újra felvehető. Csak a jelentés számítását kell helyreigazítanom: az alkuegyezmény tanulsága szerint az építkezés költsége a fő falegyenig 1 millió 501.745 korona + 63% = 2,447.844 korona. Tapasztalat szerint ez a része az építkezésnek az egésznek $\frac{2}{5}$ -e, vagyis a mai árak szerint az épület készen 6 millió 120.000 koronába kerülne. Mivel jelenleg a régi árak 40—45-szörösével építünk, békeidőben az épület legfeljebb $6,120.000 = 153.000$ koronába került volna.

A jelentés utolsó passzusát egészében magamévá tehetem: a befejezési munkáknál tényleg jól meggondolt, a végcél nem veszélyeztető és a lehetőségekkel számoló takarékosagra van szükség.

Nagyméltóságod kitüntető bizalmát kérem, hogy a további építkezést a fentjelzett irányban, Nagyméltóságod intencióinak megfelelően és eredményesen végezhessem.

Budapesten, 1920. évi december hó 2-án.

Mély tisztelettel

Bánó László s. k.,
gépészmérnök.

Korb Flóris s. k.,
tervező műépítész.

Jegyzőkönyv,

mely felvételre 1920. évi november hó 25-én a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztériumban.

Jelen vannak Korb Flóris műépítész, Bánó László gépészmérnök, Patzó Márton, a debreczeni egyetemi építkezés művezetője és a tervező műépítész helyettese, továbbá dr. Jeszenszky Sándor min. titkár és Palágyi János számvevőségi főtanácsos.

A debreczeni tud. egyetemi építkezésekre a Magyar Általános Hitelbankhoz kiutalt tizennyolc és tizenkettő millió, összesen harminc millió korona összegre eszközölt utalványozások okmányait Palágyi főtanácsos úr átvette. A folyamatban levő kifizetések nyugtatványai (5 darab) pótlólag csatolandók. A 1—59. tételszám alá sorolt iratokat részletes átvizsgálás céljaira Korb és Jeszenszky átadták és Palágyi főtanácsos úr átvette.

Budapest, 1920. évi november hó 25-én.

Palágyi János s. k.,
átvevő.

Korb Flóris s. k.,
Bánó László s. k.,
Patzó Márton s. k.,
Dr. Jeszenszky Sándor s. k.

Dr. Kenézy Gyula egyet. tanár jelentése.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Méltóztatott dr. Fábián Gáspár mérnök úrtól jelentést kívánni a debreczeni m. kir. tudomány-egyetemi orvostudományi építkezéseknél az állásáról. A jelentés adatai alapján tévesek, állításai célzatosak. Emiatt helyreigazításra szorulnak.

Azt mondja — vádként — a jelentés, hogy a debreczeni egyetem orvosi karát a többi egyetemi fakultás rovására fejlesztették. A debreczeni egyetem orvosi karának az intézeteit a kormány és a város között kötött megállapodás alapján építi az állam. Előzménye a dolognak, hogy a debreczeni köz-kórház ellen sok kifogás volt. Mikor az igazgató főorvosa nyugalomba ment, 1911-ben, a főispán engemet kért fel a kórház vezetésére, mint helyettes igazgatót. Azzal a megbízással, hogy a kórház ügyeinek a rendezésére tegyek javaslatot. En egy beadványban kifejtettem, hogy a kórház nem helyes tervek alapján készült. Kicsi. Vagyona nincs. Az ápolási díjakból évek hosszú sorának a tapasztalatai szerint nem tartható fenn. A bajon csak új kórház építése segít. Ajánlottam, hogy az új kórházat a tervezett egyetemi telep klinikái mellett építse és ajánlja fel a város a közoktatásügyi kormánynak, kisegítő egyetemi kórházzal. Közben elkészült az egyetemi törvény tervezete. Benyújtása után nyilvánvaló lett, hogy az egyetem orvosi karának a mielőbbi megnyitását nagyban elősegítené a tanítás céljaira alkalmas kórház. Erre tekintettel a városi Tanács 1911. évi december hó 9-én tartott ülésén következő határozatot hozta: 21.582/911. Minthogy a létesítendő debreczeni egyetemen az orvosi fakultás felállítása egy új, az orvosi oktatás céljaira megfelelő kórház építésétől tétetett függővé; minthogy dr. Kenézy Gyula h. kórházi igazgató főorvos egy új kórház felépítésére vonatkozó előterjesztését már korábban megtette, most később pedig elkészítette a létesítendő új kórház helyszükségletének a kimutatását, tervezési, építési programját: a városi Tanács megbízza dr. Kenézy Gyula h. igazgató főorvos urat, hogy a közoktatásügyi kormánnyal lépjen érintkezésbe annak megállapítása végett, hogy a kórház mekkora terjedelmű, milyen helyiségekkel bír a kórház tartana az egyetemi orvosi oktatás céljaira alkalmasnak és szükségesnek s a tárgyalások eredményéről tegyen ide jelentést. A tárgyalások eredményét a megfelelő szolgálati úton bejelentettem. A városi törvényhatósági bizottság a bizottságokban előkészített javaslatot 1912. évi március hó 27. és következő napjain tartott közgyűlésén tárgyalta és 119/3.823/1912. sz. a. a következő határozatot hozta: 119/3.823/1912. bkgy. határozat. A törvényhatósági bizottsági közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi, valamint a kórházi bizottság véleményével egybehangozóan tett javaslatát elfogadván, határozatilag kimondja, hogy: 1. az új köz-kórház felépítését már a betegforgalmi viszonyok és követelmények kielégítése szempontjából is föltöbb sürgősnek tartja; 2. az új köz-kórház helyét kijelöli a nagyterdei körút, létesítendő egyetem helyét kijelölt 80 hold, az első nyiladék és pallagi főút által határolt s a betervezett helyszínrajzban is feltüntetett mintegy 35 holdnyi területet; 3. az új és legfeljebb 420 ágy befogadó képességű köz-kórházat a város a közoktatásügyi kormány által a tanítás céljaira alkalmas alaprajzi beosztás szerint felépíti és azt a közoktatásügyi kormánynak a szokásos tulajdonjogi fenntartással átadja, azonban oly feltétellel, hogy a kormány az átvett köz-kórházat fenntartja és a szükséghez képest fejleszt, továbbá a tanítás céljaira még szükséges azon klinikákat, amelyek a köz-kórházban nem nyernek elhelyezést, valamint az élettani stb. intézeteket egyidejűleg felépíti és az egyetemi orvosi kar számára megnyitja.

Utasítja a közgyűlés a tanácsot, hogy a szükséges és a közoktatásügyi kormány kívánságának megfelelő tervvázlatokat és költségvetést szerezze be és azokat megfelelő előkészítés után a tárgyalás és további szükséges intézkedések megtétele céljából ide terjessze be. Tekintettel pedig azon körülményre, hogy az új kórház építési költségeinek jó része a jelenlegi kórházi teleknek parcellázás útján értékesítéséből remélhetőleg visszaterül, kimondja a közgyűlés, hogy mihelyt a köz-kórház jelenlegi helyéről kitelepítették ezen telek parcellákban eladás útján fog értékesíttetni. Ide vonatkozó részletes javaslatát annak idején elvárja. Miről m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr tudomásvétel

végezt az alábbi felterjesztésbe s a városi tanács az ügyiratokkal jegyzőkönyvi kivonaton értesítettnek. Kelt Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1912. évi március hó 27-én és folytatólag március 29-én és 30-ik napján tartott rendes üléséből.

Ezt a határozatot a város felterjesztette a közoktatásügyi minisztériumhoz, amely akkor 48.662/1912. számú leiratával hozzájárult. A városi tanács ennek folytán az 1912. évi június hó 13-án tartott ülésén a 10.239/1912. számú határozatot hozza, amely is így szól: A városi tanács a törvényhatósági bizottsági közgyűléstől 119—5.823. bkgy, szám alatt nyert felhatalmazásához képest megbízza Korb Flóris műépítész urat, miszerint az általa készített helyszínrajzon feltüntetett helyen a bemutatott s a bizottsági közgyűlés által elfogadott tervezési program alapján építendő új kórház vázlatos tervét és költségvetését az Országos Magyar Mérnök- és Építészegylet díjszabása szerint megállapított díjazás mellett készítse el, ide a további intézkedések megtehetése végett terjessze be. Kórházi igazgató-főorvos s kir. udv. tanácsos dr. Kenézy Gyula urat felkéri a városi tanács, miszerint Korb Flóris műépítész úrnak a vázlatos tervek elkészítéséhez kívánt felvilágosításokat adja meg. Miről Korb Flóris műépítész úr az új kórház helyét feltüntető vázlatrajz és a tervezési program kiadásával Budapesten és dr. Kenézy Gyula kórházi h. igazgató-főorvos s kir. udv. tanácsos úr Helyben határozatilag értesítettnek. Kelt Debreczen sz. kir. város tanácsának 1912. évi június hó 13-án tartott üléséből. Dr. Tatay.

Korb Flóris műépítész a megbízást elfogadta és a terveket elkészítette. Mikor már ezeket a város is, a közoktatásügyi minisztérium is elfogadta és az építés mikéntje került tárgyalásra: úgy állapodott meg a város és az állam, hogy a város ad a klinikai kórházi telep építésére az államnak 3,000.000 koronát. Ennyibe került volna t. i. maga a kórház. Az állam pedig ad annyit, amennyiből a tanítás céljaira szükséges helyiségeket, p. o. tantermetek, laboratóriumokat stb. fel lehet építeni. Ezenkívül az állam a már említett 119/1912. számú határozat értelmében egyidejűleg felépíti azokat a klinikákat és elméleti intézeteket, melyek a megállapított tervek alapján épülő kórházban nem nyertek elhelyezést. Az egyes kórházi osztályok mellé azért kellett tantermet stb. építeni, mert időközben abban állapodott a város, az egyházkerület, a debreczeni egyház és az állam, hogy az egyetem másik három karát megnyitják. A rendelkezésre álló összesen 18,000.000 korona pedig nem lett volna elég az egyetemi intézetek, klinikák és klinikai kórház építésére sem, nemhogy még a fenntartásra is jutott volna belőle. Ezért az a javaslatunk fogadtatott el, hogy a kormány egyelőre ne építse a klinikákat, hanem csak a kórházat. Ellenben ennek az osztályait egészítse ki tantermekkel és más, a tanításra szükséges helyiségekkel. Így az orvosi kar épületeit legalább is 3,000.000 koronával kevesebből lehet felépíteni és a megtakarított összeget a többi három kar időközi fenntartására fordítani. E mellett még azt is javasoltam, hogy a nem feltétlenül szükséges orvostani és más intézetek egyelőre ne építtessenek. Ezen javaslat elfogadása következtében maradt későbbre a fizikó-mechanikai és vízgyógyintézet pavillonja, a gazdasági épület és az egyetemi telep külön gép- és kazánháza. E helyett a klinikai kórház kazánházát úgy tervezte az építész, hogy az a szükségletnek megfelelően bővíthető legyen és az összes egyetemi épületeket elláthassa fűtéssel, melegvízzel stb. Ezek szerint indítványomra már a tervezés idejében megrövidítettük az orvosi kart a többiek érdekében. Később, 1917-ben pedig aziránt tettem javaslatot, hogy az élettan-kórtani és gyógyszer-tan-közegészségtani intézeteket ne építsük, hanem egyidőre helyezzük el ezeket az intézeteket a bonctani pavillon egy-egy emeletén. A kémia és fizika tanítására pedig vegyük igénybe a parlagi gazdasági akadémia hasonló intézeteit. Ez esetben hosszabb időre elmaradhat a fizikai és kémiai intézet építése. Az így megtakarított összeget pedig használjuk a központi egyetemi épület emelésére. Ezt a javaslatot a közoktatásügyi minisztérium el is fogadta. Eszerint az orvosi kar újból négy pavillon építését hagyta jobb időre a maga kezdeményezéséből.

A klinikai telep tervrajza azért állott rendelkezésre kellő időben, mert annak elkészítését a városi tanács már 1912. évi 10.239. sz. határozatával Korb Flóris építész úrra rábízta. Egyidejűleg a város felvett 3,000.000 koronát a klinikai kórház építésére és azt egy bankban elhelyezte: így a klinikai telep építése bármely pillanatban megkezdhető lett. Ellenben az egyetem többi intézetének a tervei nem voltak, sőt még most sincsenek készen. Az egyetemi építőbizottság az 1913. évi június hóban tartott ülésén tárgyalta azt a végleges tervezetet, amely megállapítja, hogy mely klinikák és intézetek lelnek helyet a kórházi telepen. A klinikák közül épülnek: a belgyógyászati, sebészeti, bőr-bujakórtani, elme-kórtani, gyermek- és szemklinikák. Ebben az utolsóban lesznek még a fog-, gége-, orr- és fülklinikák. Eszerint csak egy klinika nem volt benne a névsorban, a szülészeti-nőgyógyászati. Tehát a már említett 119/1912. sz. közgyűlési határozattal, meg a 48.662/1912. sz. miniszteri rendelettel a szülészeti klinika egyidejű felépítésében állapodott meg a város és a közoktatásügyi kormány. E tekintetben nem lehet semmi kétség. Nem áll tehát a Fábíán úr azon állítása, hogy ezt a klinikát az én külön kívánságomra építik.

Az is világos, hogy az orvoskari intézetek építése nem érintheti a többi kar érdekeit addig, míg a szerződésben megállapított határok között marad. A szerződés tárgyalása már az egyetemi törvényjavaslat benyújtása — talán az elkészítése — előtt kezdődött. Befejeződött 1913-ban, mikor az egyetemi törvény már szentesítve volt. Világos ebből, hogy ez a szerződés, illetőleg a benne levő megállapodás nincs ellentétben a törvénnyel, azzal egyidőben keletkezett és attól független.

Amint kifejtettem, a kar már a tervezés során elesett az eredetileg tervezett intézetek egy részétől. Későbbben pedig önként lemondott a többi kar érdekében minden, bár szükséges, de egyideig nélkülözhető épületről. Eszerint az előre megállapított keretet nemcsak túl nem haladta, hanem be sem töltötte.

Egyébiránt a szülészeti klinikát még akkor is építeni kellene, ha az annak idején jól átgondolt tervek alapján készült szerződés ezt imperative elő nem írta. A szülészeti-nőgyógyászati klinika helyszükséglete nagyobb, mint a többi intézeteké. Mert benne a két osztályon kívül még az ápolásra szoruló szülőkön és nőbetegeken kívül nagyszámú hajléktalan vagy kereset nélkül maradt terhést is el kell helyezni. Nemcsak emberiségéből, hanem az anya- és gyermekvédelem érdekében is. A kórház-telep klinikái átlag nagyobb ezek felénél. Amellett a volt bábaiskola az egyetemi teleptől még villamoson is csak $\frac{3}{4}$ óra alatt érhető el. Emiatt a tanítás érdekében a sérelme nélkül hosszabb ideig nem volna az egyetemi oktatás céljaira használható. Nincsenek meg azok a helyiségei, amelyek az egyetemi oktatáshoz szükségesek. Az is lehetetlen állapot volna, hogy az összes orvoskari intézetek egy helyen vannak, csak egymaga a szülészeti klinika van külön, a teleptől $\frac{3}{4}$ órányira.

Kétségtelen, hogy semmi akadálya nem volt annak, hogy a klinikai telep ekkorára teljesen legyen. Sem annak, hogy az egyetem többi intézetei is legalább annyira elkészüljenek, amennyire az orvoskari intézetek készen vannak. Az eredeti költségvetések mind megegyeznek abban, hogy az orvoskari intézetek az összes építési költségeknek a felébe kerülnének. A másik fele volna a többi intézet költségeire. Ez év májusáig másik fele ez év tavaszáig rendelkezésre állott. Így pénzügyi akadálya nem volt a többi egyetemi intézetek építésének. Hogy azok mégis ennyire elmaradtak, annak kizárólag és egyedül a volt közoktatásügyi miniszterek az okai. Mindig készen volt minden az építésre és késedelmet csak a miniszterek halogatása okozott.

Mikor Debreczenben már a hely tekintetében meg volt a végleges megállapodás, az építőbizottság is dolgozott: a pozsonyiak rossz néven vették, hogy náluk még semmi mások során több helyet vettek kombinációba. Mindenik hely más-más költséggel járt építéssel, aki egész irodájával közel egy évig csak ezen a munkán dolgozott. A debreczeni egyetem intézeteinek a tervezése pedig ezalatt az egész idő alatt szünetelt. Mire újból a kórházat már akkor építettük. Ez a munka tehát nem maradt abba, de a többi intézetek tervezését a miniszter sokszoros sürgetés ellenére sem rendelte el. Megemlítem, hogy a sürgető éveken át többnyire mindig csak én magam voltam. Az első ilyen irányú felterjesztésemben már 1915. év februárjában kelt 5/1919. szám alatt. Ebben a felterjesztésemben a többi egyetemi intézet tervezését, az egyetem környékének a rendezését, a telep vízzel, gázzal, villamos energiával ellátásának a biztosítását, meg a tervezett tanárlakások építését sürgettem. Mindezen kérdéseket azóta sokszor napirendre hoztam. Tényleg azonban ezek a kérdések még ezidőszert is megoldásra várnak.

Felemlíti Fábrián úr, hogy új szülészeti klinikát építenek és én mégis tisztogatást rendeztem a mostani klinikán. Ő maga azt írja, hogy az új intézet négy év múlva lesz készen. Klinika, kiváltképen operáló klinika takarítás nélkül nem felelhet meg a céljának. Ebben az esetben pedig a takarításon kívül az épületek karbantartása is szükségessé vált, mert a háború alatt erre nem igen volt sem mód, sem alkalom. Ezeket az épületeket azután is az egyetem céljaira kívánja használni a közoktatásügyi kormány, mikor már az új szülészeti klinika elkészül. Már emiatt is egyenes állami érdek az épületek jókarban tartása.

Kifogása van Fábrián úrnak az ellen is, hogy a szülészeti klinika mellett tanárlakások épül. Már az eredeti 1911-es egyetemi tervben benne vannak a tanárlakások. Egyik csoportban 8, a másikban 10 villa. Ennek a tervnek a készítésébe még nem volt Debreczenből senkinek beleszólása. Tisztán a minisztériummal és a miniszterrel történt meg egyezés alapján készítette a tervező mérnök. A minisztérium bizonyára azért tervezette a lakásokat, mert fel akarja azokat építeni. Beadványomban, meg az építő-bizottság ülésén sokszor esett azóta szó a tanárlakásokról. Nemcsak kifogása nem volt a dolog ellen senkinek sem, hanem mindenki úgy beszélt róla, mint nagyon szükséges és sürgős

Végül ennek a bírálata után elintézés végett az osztályhoz, illetve a miniszterhez. Úgy hallom egyébiránt, hogy a munkák kiadásánál követett mód nemcsak a legelőnyösebb volt, hanem a különleges miniszteri rendelkezéseknek is teljesen megfelel. Egyébiránt e tekintetben mások illetékesek felvilágosítást adni.

Fábián úrnak kifogása van az orvosi kar munkájának ideiglenes helyiségekben megnyitása ellen. A provizórikus megnyitás érdekében először 1917-ben tettem javaslatot. Azok az okok, amelyek már akkor kívánatosnak mutatták, hogy a kar munkáját megkezdje, azóta nagyon megszorodtak. Előre bocsátom, hogy én az orvoskari előadások mielőbbi megkezdését nagyon fontosnak és szükségesnek tartom. De az előadások megkezdésének a fontossága elenyészik annak a hordereje mellett, hogy az orvoskari intézetek, elsősorban a klinikák dolgozzanak. Megélt a magyarság ezer esztendeig, mert kiválóbb, jobb tulajdonságai voltak mint a szomszédainak. Most ez a kiválóság van nagy veszedelemben. A háború megkezdődése után legelőször a sorkatonaságunk ment a harctérre. A 20—30 év között levő emberek kifogástalan egészséges része. Ezek azután már az első hetekben százezrével estek fogságba. Tizezrével hulltak el és sebesültek meg. Így ránk nézve nagy részük elveszett. A sürgősen szükségessé vált pótlás céljából behívott, nem kifogástalan épségű és egészségű embereket 4—6 hét alatt kellett kiképezni. A minden átmenet nélkül jövő és szokatlan megerőltetéssel járó munka a bevonultak tekintélyes számát egy pár nap alatt beteggá tette. A sok zárt gümőkórból nyitott lett. A kompenzált szívbaj inkompenzálttá, a lappangó sok más betegség nyilvánvalóvá vált. Következett azután ezeknek a szerencsétleneknek a felülvizsgálása. Hónapokat töltöttek kórházakban a betegség megállapítása céljából. Eközben tulajdonképpen nem is gyógyíthatták őket. Mikor végre hazakerülhettek, csaknem mind súlyos betegek voltak. A minden tekintetben kifogástalan emberanyag jórésze odaveszett. Az itthonmaradt, még tűrhető állapotú emberek pedig megrokkantak. Ez pedig nemcsak azért veszedelem, mert eddig munkabíró emberek a társadalom segítségére szorultak. Hanem még inkább azért, mert a betegségek jó része az utódokat is satnyává teszi. A hadbavonult férfiak munkájának legnagyobb részét az asszonyoknak kellett azután végezni. Főképpen áll ez a mezei munkára. Az addig szokatlan munka az asszonyok szervezetét nagyon megviselte. 28—30 esztendősszonyok egy pár év alatt egészen megöregedtek. Hogy még nagyobb legyen a baj, a katonákat félévenként szabadságolták. Mindig elszaporodtak a nemi betegségek a háború alatt. De sohasem akkora mértékben, mint most. A túlságos nagy tömegek — legalább a mi hadseregünkben — még az ellenőrzést is csaknem lehetetlenné tették. Emiatt hihetetlen sok katona nemi betegséggel jött haza. A köznép asszonyai között ilyen módon eddig nem is képzelt mértékben elszaporodtak a nemi betegségek. A gonorrhoea a nemzőképességet semmisíti meg sok esetben, a bujakór pedig a pete elhalását okozza. Ez magyarázza meg azt, hogy a vetélések száma a háború alatt csaknem megnégyszereződött. Minálunk p. o. 9°/o-ról 30°/o-ra emelkedett. A gonorrhoea száma pedig az intézet járó betegek között 11°/o-ról 52°/o-ra nőtt. Betetéli a dolgot a megélhetés megnehezülése. A szegény emberek között állandóan fokozódó inség hatása az idősebb emberek elbetegedése és pusztulása. Meg a gyermekek elsatnyulása. Az utcán játszó gyermekek nagy része ráncos képű, fakó színű aggastyán. Mindennapi eset, hogy a hullabontó asztalra hosszantartó koplalás (elégtelen táplálkozás) következtében elhaltak teteme kerül. És a veszedelem még mindig növekszik. Húsz év múlva alig lesz kit hívní sorozásra és a kevés jelentkezőből nem igen lesz kit behívni katonának.

Mindenki előtt nyilvánvaló dolgok ezek. És ha nyilvánvaló a betegség, akkor nyilvánvaló az orvosság is. Ezeket a bajokat csak a közegészségügy megfelelő javításával lehet változtatni. A tennivalók egyik legelsője jó kórházak létesítése. Hát emiatt is sürgetni kell a klinikák építését. De a klinikák nincsenek készen. Emiatt egyidőre a kórházaknak nincs. Tisztán az ápolási díjakra vannak utalva. Ezeket a mindenkori kormányok túlságos alacsony összegben állapítják meg. Mert az ápolási díjak nagyjából a betegápolási alap révén az állam fizeti. A kórházak örökös hiánnyal zárják a számadásaikat. Ennek az az eredménye, hogy nemcsak az ellátás hiányos benne, hanem a felszerelésük is rossz. Ilyen a debreceni kórház is. Azért fáradozom már hosszú idő óta azon, hogy ezt a közkórházat a közoktatásügyi kormány vegye kezelésbe és hozza emberhez méltó állapotba. A provizórium tervében is az a vezető eszme, hogy az Augusztaszanatórium és a közkórház átvételével és karbafozásával Debreczen város és Magyarország ide gravitáló részét egy jó, 700—750 ágyas kórházhoz juttassuk. Minden államban — Magyarországon is — az egyetemi klinikák a legmagasabb színvonalon álló gyógyító intézetek. Egy országnak sincs jó kórházakra olyan égető szüksége, mint a mi hazánknak. Ennek sem volt ilyenekre akkora szüksége, mint most van. Idestova két esztendőre húzódik már ennek a kérdésnek megoldása. De mindig tovább odázódik a miniszterium megokolatlan ingadozásán. El volt határozva a munka megkezdése 1919. év szeptemberére. Az előkészületeket megtettük. A kiadások jó része megvan, akár dolgozunk,

akár nem. De félúton mindig meg kellett állni. Pedig ez a halogatás nemcsak bűn, hanem olyan hiba is, amelynek a kiszámíthatatlan sok kárát sohasem lehet pótolni. Az emberiesség megkíváná, hogy a szenvedőkön segítsünk. A hála legkezdetlegesebb foka parancsolja, hogy a háborúban miattunk elnyomorodott embertársainkat el ne hagyjuk. A jövő nemzedék gondozása egyértelmű a haza megtartásával. A kötelességünket teljesítő és hasznos munkát végeznék a javasolt provizórium életbe léptetésével. Sőt emellett elhelyeznők az egyik hontalan orvosi kart. Módot adnánk sok törekvő fiatal orvosnak arra, hogy a tudását bővitse. Kiszámíthatatlan hasznot nyernék a betegek megfelelő gyógyításával. Olyan világos mindez, hogy ennek a meglátásában nem okozhat különbséget az emberek között sem politikai felfogás, sem a gondolkodásnak semmiféle módja. Olyan fontos ez a munka, hogy ebben minden erejével részt kell venni mindenkinek, akiben egy csepp magyar vér van. Nemcsak hogy szükséges a debreceni egyetem orvostudományi intézetének a munkáját ideiglenes helyiségekben megkezdeni, hanem elodázhatatlan, sürgős, kiváló fontosságú életszükséglet. Lehet, hogy én jobban meg látom ennek az ügynek fontosságát, aki ennek egy emberélet munkáját szenteltem. De látnia és értenie kell ezt mindenkinek, akit a magyar nemzet megmaradása egy háj szálnyit érdekel.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! A Fábán mérnök úr jelentésének semmi része nem állja meg a bírálatot. Ellenben a debreceni egyetem orvostudományi telepe anyagiakban és szellemiekben szinte megbecsülhetetlen tőke. Akik ennek a megszerzésén önzetlenül dolgoztak, gáncsot nem érdemelnek. De maga ez a tőke megérdemli, a haza érdeke pedig hangos szóval követeli ennek a nagy értéknek a továbbgyarapítását és kihasználását.

Debreczen, 1920. évi december hó 5-én.

Dr. Kenézy Gyula s. k.

Tóth, Reményik és Sebestyén okl. építészek, építő- mesterek Debreczen, beadványa építési alkuegyez- ményük felbontása iránt.

Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr!
Kegyelmes Urunk!

A debreczeni tudományegyetemi klinikák egyes építő munkáinak alulírott vállalkozói az alábbi tiszteletteljes kérésüket bátorkodnak Nagyméltóságodnak előterjeszteni.

A debreczeni tud.-egyetemi építkezések ügyével kapcsolatosan egyes hírlapokban rendszeresen megismétlődő oly támadások jelennek meg, melyeknek célja leleplezni azon visszaéléseket, amelyek az egyes munkáknak vállalatba adásával állítólag elkövetettek.

A vállalat nem érezheti magát hivatottnak arra, hogy még csak érintse is az ondokokat, melyek az építőbizottságot arra indították, hogy úgy az alulírottak által vállalt kőműves- és vasbetonmunkákat, mint más iparosoknak kiadott nagy tömegű asztalos, lakatos, mázoló, bádogos, kazánvásárlás és befalazási munkákat nyilvános árlejtés mel- lőzésével adja vállalatba, bár a maga részéről jogosan gondolhatta azt, hogy ez némi méltánylása és elismerése a vállalat azon ténykedésének, hogy az építkezésnek a háború ezerféle akadályai közötti továbbfolytatásával milliókra menő megtakarítást okozott a kincstárnak.

A vállalat ugyanis a háború kitörését nem használta fel mint »vis majort« szerző- dése felbontására, hanem tovább folytatta az építkezést az eredeti vállalati árak mellett, melyekre csupán az egyes anyagoknak s munkabéreknek okmányokkal igazolható drágább beszerzési árát számíthatta fel. Minthogy azonban a vállalat megindításakor már igen jelentékeny anyagkészlete volt s a háború alatt is jelentékeny készletet szerzett be: ezen anyagoknak értéke azon 1—3 év alatt, míg feldolgozásra kerültek, a mindenkori piaci árak szerint a beszerzési ár 3—4-szeresére, sőt 10-szeresére is emelkedtek. Ennek eredménye az lett, hogy azon klinikai épületek, melyek egy-egy versenytárgyalás útján, a mindenkori piaci árak mellett vállalatba adva 28—30 millióba kerültek volna: a vál- lalatnak a jelzett módon folytatott építkezése mellett 7 millió alig felül menő összegből kiállíthatók voltak. E rendkívül kedvező eredmény azonban csak úgy volt elérhető, hogy a vállalat tudatosan lemondott az állam javára azon konjunkturális anyagi előnyökről, melyeket felhasználva milliókat szerezhetett volna, s ehelyett megmaradt egyes tagjainak a békeidőbeli szegénysége.

Ezen az egész országban párhuzamosan álló ténykedésével szerzett előnyös helyzetét akkor sem használta ki, amikor az építőbizottság részéről a Kórbonctani épület és Nő- gyógyászati klinika föld-, kőműves- és vasbetonmunkáira teendő egységárak benyújtására kapott felszólítást: egységárai ellenőrzésére készséggel bocsátotta árelemzéseit — melyek az akkori munkabérek és anyagértékek reális mérlegelésével voltak összeállítva — a fbizottság gyakorlati szakértőinek rendelkezésére.

Ajánlatában tudatosan mellőzte azon igen nagy összeget jelentő berendezkedéseinek elszámítását, mely neki az előző klinikai építkezésekből a helyszínén rendelkezésére állott, de a jelenlegi viszonyok között minden más vállalkozó részéről csak igen jelen- tékeny anyagi áldozatok árán lett volna beszerezhető, s bizonyára az egységárak meg- felelő emelésével megtérítendő.

Feltevése kétségtelenül beigazolódtott a másfél hónappal később, a bonctani és sebészet-műtéttani kisegítő pavillon munkáira meghirdetett pályázatnál, amennyiben a beérkezett ajánlatok 20—40, sőt 100%-kal voltak drágábbak a vállalat ajánlatánál, mely- nek egységárai pedig teljesen azonosak voltak az előzőleg közvetlenül kiadott munkák egységáiraival.

Az elmondottak tudatában a vállalat a maga részéről jogosultan tiltakozik minden oly feltevés ellen, mely közvetlen megbízatásában visszaélést, vagy a kincstárnak bár- mely megrövidítését akarja felfedezni.

A nyilvános hírlapi támadásokkal szemben a vállalat védtelen, mert igazoló adatai, bizonyítékai az építési bizottság jegyzőkönyveiben és az építésvezetőség egyéb okmányai-ban fekszenek, melyekkel szabadon nem rendelkezhetik; de viszont becsületes jó hír-nevét — melyet egyes tagjainak évtizedeken át folytatott becsületes munkájával szerzett meg — be nem igazolt gyanúsításokkal kisebbített, hitelképességét gyanúsításokkal meg-rontani nem engedheti: épp ezért, de meg annak igazolására, hogy mennyire problema-tikusnak értékeli e megirigvelt vállalatot: *azon tiszteletteljes kéressel fordul Nagyméltó-ságodhoz, méltóztassék a vele 1920. május 6-án megkötött alkuegyezményeket felbontani, s azok alapján eddig teljesített munkák sürgős leszámolását elrendelni.*

Nehogy pedig ezen kérelme félremagyarázásokra adhasson alkalmat: a maga részéről is kéri a vizsgálatnak oly irányban való kiterjesztését, hogy abból az ezen elő-terjesztésben foglaltak valódisága megítélhető legyen.

Debreczen, 1920. évi november hó 29-én

maradtunk mély tisztelettel

Tóth, Reményik és Sebestyén, Debreczen.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Tóth, Remenyik és Sebestyén építészek, építési vállalkozók beadványát, melyben a debreczeni tud. egyetemi folyamatban lévő építkezéseknél vállalt munkájuk felszámolását és a szerződésből való kibocsátásukat kérik, az 1920. évi december hó 6-án kelt 156.395/1920/IV/a. számú magas rendelet mellékletében méltóztatott nekem véleményes jelentésadás céljából megküldeni.

A vállalat beadványában felsorolt körülmények megfelelnek ugyan a valóságnak és tény az, hogy azáltal, hogy a művezetőség nyomása alatt a háború mint vis-major által adott jogukról lemondottak, szerződésüket továbbra is fentartották és megelégedtek a háború okozta többköltségek ráfizetésével, olyan nagyösszegű árdrágulási előnyöktől estek el, amelyek más vállalatoknál milliókra rugtak. Viszont ez éppen tisztességes gondolkozásukra és szolid vállalkozási felfogásukra vall és annál kevésbé teszi kívánatossá szerződéses kötelékük felbontását.

Tagadhatlan az is, hogy az építési vállalkozók ellen Debreczenben minduntalan hangoztatott gyanúsítások őket nemcsak erkölcsileg méltatlanul érik, de nekik tetemes károkat is okoznak, mert a »48 milliós panama« és hasonló című ujságcikkek olvasása a kőművessegédttől a munkavezetőig és az irodaszemélyzetig meglazítja a fegyelmet, csökkenti a munkakedvet és nagyranöveli az amúgy is nehéz életviszonyok között vergődők sovárgását, hogy a csalogatóan szemük elé varázsolt milliós nyereségben szintén részesedjenek.

Módot kellene tehát találni arra, hogy ezek az alaptalan, irigykedő híresztelések megszűnjenek és hogy a vállalkozók Nagyméltóságod nyilvánvaló bizalmára hivatkozhasanak. A művezetőség sikeres munkájára sem közömbös, hogy ambiciózus, megelégedetten dolgozó vállalkozó végzi a jelenleg végtelenül komplikált anyagbeszerzési műveletekkel járó építési munkákat vagy pedig olyan, aki csak a szerződés kényszere alatt tart ki a rúd mellett.

Az építető érdekének szempontjából feltétlenül elutasítandónak tartom a vállalat kérelmét, mert eltekintve a leszámolás nehézségeitől és a nagyon könnyen előfordulható olyan vitás kérdésektől, melyek eldöntése csak bírói eljárás útján volna lehetséges, meggyőződésem szerint úgy a leszámolással, mint az utána következő újabb vállalatba adással az építető kormány csak károsodhatik.

Az a biztonság és stabilitás az építési árakban és egyéb körülményekben, melyekre a leszámolás azelőtt hivatkozhatott és támaszkodhatott, ma teljesen hiányzik.

Az ujonnan beállítandó vállalatnak akár debreczeni, akár máshová valóról volna szó, — ez utóbbinál még inkább — hiányozna a jelenleginek évek során szerzett tapasztalata, ottlevő szállító vasútja, betonkeverő és téglafelhúzó gépei, állványfája, stb. stb.

Tudtommal a Debreczenben számításba jöhető vállalkozók mindezeknek nagyon híján vannak, azok beszerzése vagy egymagában, csak a szállítása az építkezés színhelyére, a mai fuvardíjak és árak mellett tetemes többköltséget jelentene.

Erről alkalmam volt meggyőződni az elmúlt nyáron, amidőn az építkezés területén csak egy földszintes, legegyszerűbb szerkezetű épületnek, az ú. n. kiségitő bonctani pavilonnak felépítéséről volt szó. A Debreczenben levő építési vállalkozóktól beszerzett ajánlatok mind magasabbak voltak annál, amelyet a Tóth, Remenyik és Sebestyén építőmesteri cég adott be, ugyanazon egységárral számítva, amelyekért a folyamatban levő bonctani és szülészeti-nőgyógyászati pavillonok épülnek és pedig úgy, hogy a hozzá legközelebb álló vállalkozó cca. 25°/o-kal, a legdrágább cca. 100°/o-kal volt drágább nálánál.

E mellett a szóban forgó versenytársak kvalitását sem lehet emezekkel egy sorba állítani, anyagilag is oly gyöngye lábon állanak, hogy megbízatásuk a legnagyobb aggodalomra adna okot.

Mindezek alapján mély tisztelettel javasolom, hogy a vállalkozók kérelmét elutasítani méltóztatassék. Célszerűnek tartanám azonban, hogy ha az elutasítás oly formában történnék, hogy indokaiból a kérelmezők támaszt és buzdítást nyernének munkájuk ambiciózus végezhetésére.

Budapesten, 1920. évi december hó 22-én.

Mély tisztelettel

Korb Flóris s. k.,
tervező műépítész.

Másolat.

A)

I. A meglévő épületek fentartásához szükséges munkák költségei
(mellékelte részletes számítások szerint):

1. A klinikák és a törvényszéki orvostani intézet külső faalkatrészeinek mázolósi munkája	462.000 K
2. Ugyanezen épületek hiányzó bádogosmunkáinak kiviteli költsége (kerekén)	984.000 » 11.200 »
3. Az épületek tűzkár elleni biztosítási költsége	
4. Fenti épületek asztalos-, lakatos-, mázoló- és üvegesmunkája, értve ez alatt az összes külső homlokzati ablakokat és ajtókat, a belső ajtók, üvegfalak stb. nélkül	
a) asztalosmunka	5,000.000 K
b) lakatosmunka	1,800.000 »
c) alpmázolósi munka	780.000 »
d) üvegesmunka (csak külső)	1,900.000 »
	<u>9,480.000 »</u>
I. A meglévő épületek fentartásához illetőleg megvédéséhez szükséges iparosmunkák költsége összesen	10,937.200 K

II. A már megkezdett szülészeti és nőgyógyászati klinikai épületcsoportnak és a bonctani intézetek pavillonjának felépítéséhez szükséges költségek:

1. Szülészeti-nőgyógyászati klinika csoportjának felépítése a főfalegyenig	16,700.000 K
2. A bonctani intézetek pavillonjainak felépítésére mint fent	11,850.000 »
3. Amennyiben az épületek betetőzése is számításba vehető volna, az erre szükséges költségösszeg	5,000,000 »
	<u>Összesen</u>
	33,550.000 K

Felosztva 1920. év június 30-ig:

Az I. csoportból, t. i. a meglévő épületek megvédéséhez szükséges munkák összegéből:

a) anyagbeszerzésekre	2,500.000 K
b) munkabérekre	500.000 »
	<u>Összesen</u>
	3,000.000 K

A II-ik csoportból m. fent:

a) anyagbeszerzésekre (6,000.000 illetőleg)	11,000.000 K
b) munkabérekre	500.000 »
	<u>Összesen</u>
	11,500.000 K

Mindkét címen:

1920. június 30-ig	14,500.000 K
1921. június 30-ig (44,500.000 — 14,500.000)	30,000.000 »
	<u>Kerek összeg</u>
	44,500.000 K

B)

Provizorium költségei.**I. A városi kórház területén:**

1. Bonctani és sebészeti műtőgyakorlatok pavillonja faszerkezettel, álló téglavagy cementalap-borítással; belső berendezés nélkül	650.000 K
2. Egyéb tatarozások az egyes épületekben, u. m. a sebészeti elkülönítő pavillonban két tanterem létesítése, a mosókonyha demontirozása, helyette a főzőkonyha kibővítése, egyéb apróbb helyreállítási és tisztogatási munkákra	300.000 » 250.000 »
3. A tantermek berendezésére és az egyéb berendezés kiegészítésére	<u>Összesen</u>
	1,200.000 K

II. A Demke épületében :

1. A román katonaság által okozott károk kijavítása részletes költségvetés szerint	153.000 K
2. Egyéb legszükségesebb átalakítások költségeire	200.000 »
Összesen	<u>353.000 K</u>

III. Az Augusztá-szanatóriumban :

Az épület felosztásából eredő építési költségekre és a belső berendezés kiegészítésére, tantermek butorzatára stb. 500.000 K

Összesen :

I. A városi közkórház	1,200.000 K
II. A Demke épületében	353.000 »
III. Az Augusztá-szanatóriumban	<u>500.000 »</u>
Teljes összeg	<u>2,053.000 K</u>

Debreczen, 1920. április 26-án.

Korb Flóris s. k.

Kimutatás

az 52.774/1920. IV. a. számú rendelettel az építkezések befejezésére folytatólag szükséges munkák és a bonctani és szülészeti és nőgyógyászati pavillonok építésére, valamint a provizorikus tanítási berendezés költségeire engedélyezett 48,000.000 koronának alapján megkötött alkuügylemények összegeiről, az eddig kifizetett összegekről és az ezenfelül várható többköltségekről.

Kivételi
költségek
k o r o n a
Kifizetett
összegek

I. A már meglevő épületek védelme, illetőleg befejezési munkáira:

Asztalosmunkák:

1. <i>Michl, Thék, Malomsoky, Bartolffy gyárosok Budapesten.</i>	4,014.124'—	
a) Alkuügylezmény összege		
b) Munkabérek emelkedése folytán várható többköltség	962.040'—	
c) Vasuti és helyszinre szállítási költségek cca 30 waggon à 5.000'—	150.000'—	
Anyagelőlegben kifizetve (2,500.000—71.000'—)		2,429.000'—
2. <i>Szabó Gyula kisiparos Budapesten.</i>	186.404'—	
a) Alkuügylezmény összege	46.500'—	
b) Mint fent	6.900'—	
c) Mint fent		71.000'—
Anyagelőlegben kifizetve (Michl cégtől; l. 1. tétel)		
3. <i>Debreczeni Asztalosmesterek Szövetkeze Debreczen.</i>	1,183.412'68	
a) Alkuügylezmény összege		
b) Munkabérek és anyagárák emelkedése folytán várható többköltség 40%	480.000'—	
Anyagelőlegben kifizetve		620.000'—

Lakatosmunkák:

1. <i>Jungfer, Berkes, Polgár és Müller, Berényi és Lengyel gyárosok Budapesten.</i>	4,754.365'—	
a) Alkuügylezmény összege		
b) Munkabérek és anyagárák emelkedése folytán várható többköltség 40%	1,900.000'—	
Anyagelőlegben kifizetve (1,200.000—245.000'—)		955.000'—
2. <i>Mészáros Sándor kisiparos Budapesten.</i>	328.114'—	
a) Alkuügylezmény összege	132.000'—	
b) Munkabérek és anyagárák emelkedése 40%		30.000'—
Anyagelőlegben kifizetve		
3. <i>Piros Béla Debreczen.</i>	507.862'—	
a) Alkuügylezményeinek összege (4.160'— + 482.240'— + 21.462'—)		
b) Munkabérek és anyagárák emelkedése folytán várható többköltség 40%	210.000'—	
Anyagelőlegben kifizetve (11.250'— + 20.000'— + 22.000'— + 52.100'— + 12.000'—)		117.350'—
Keresetekre kifizetve (3.952'— + 81.600'—)		85.552'—

Mázolómunka:

1. <i>Steinhäusl és Kölber cég Budapesten.</i>	301.949'—	
a) Alkuügylezmény összege		
b) Munkabérek emelkedéséből várható többköltség 20%	60.000'—	
Anyagelőlegben kifizetve		80.000'—

	Kiviteli költségek	Kifizetett összegek
	k o r o n a	
2. Kleinfeller Emilné és Tsai Debreczen.		
a) Alkuegyezmény összege	65.425'—	
b) Munkabérek emelkedéséből várható többköltség 20%	13.000'—	22.000'—
Anyagelőlegekben kifizetve		
3. Czeizel és Elischer Budapest.		
a) Alkuegyezmény összege	37.077'—	
b) Várható többköltség 20%	8.000'—	15.000'—
Anyagbeszerzésre kifizetve		
4. Dihen János Debreczen.		
a) Alkuegyezmény összege	576.554'93	
(354.193'98 + 32.000 + 190.360'95).		
b) Várható többköltség	70.000'—	
Kifizetve anyagelőlegben (35.000 + 47.000 + 60.000 + 60.000 + 60.000 + 30.000)		292.000'—
Keresetekre (2.900 + 10.700)		13.600'—
5. Hamann Róbert Debreczen.		
a) Alkuegyezmény összege	9.500'—	
b) Várható többköltség	1.000'—	

Üvegesmunka :

1. Onody Gyula Debreczen.		
a) Alkuegyezmény összege	59.487'76	
b) Várható többköltség	6.000'—	
Kifizetve :		
Anyagelőlegképen		40.000'—
Kereseti összegben		19.800'—

Bádogsmunka.

1. Rónay János, Czegléd.		
a) Alkuegyezmény összege	1,021.976'—	
b) Az anyagkülönbözlet folytán engedélyezett több- költség	742.942'—	
c) Még várható többköltség m. fent	150.000'—	
Kifizetve :		
Anyagelőlegben (580.000 + 100.000 + 820.000)		1,500.000'—
Kereseti összegben		38.600'—
2. Weszely Antal, Debreczen.		
a) Alkuegyezmény összege	30.000'—	
b) Engedélyezett többköltség	15.300'—	
c) Várható többköltség	3.000'—	
Anyagelőlegben kifizetve		24.080'10

Cserépfedő-munka.

1. Lovass Kálmán, Debreczen.		
a) Alkuegyezmény összege	23.099'—	
b) Cseréppótlásokra	15.000'—	
c) Különféle regiemunkákra	5.000'—	
Kifizetve :		
Anyagbeszerzésre (15.000 — 120)		14.880'—
Keresetekre (1.900 + 6.200)		8.100'—
Összesen	18,076.032'37	

**Építési tiszteletdíj a 18,076.032'37 kor. összeg
után 5% kereken** 904.000'—

**1. A már meglévő épületek védelme, illetőleg befejezési
munkáira összesen** 18,980.032'37 6,375.962'10

II. Új építkezések folytatására:

I. Bonctani és kórbonctani intézet és a szülészeti és nőgyógyászati klinika:
Tóth, Reményik és Sebestyén debreczeni vállalkozók-
kal megkötött:

a) Alkuegyezmények összege:	11,800.922.75
Bonctani és kórbonctani intézet	16,627.670.75
Szülészeti és nőgyógyászati klinika	3,000.000.—
b) Vasanyagok várható többköltsége	2,500.000.—
c) Munkabéremelkedések várható többköltsége	1,200.000.—
d) Vasúti fuvardíjkülönbözetek többköltsége	7,025.000.—
Kifizetve:	2,653.400.—
Anyagelőlegben	
Keresetekben	

2. Kazánok szállítása:

Láng L. gépgyár R.-T. Budapest.

a) Alkuegyezmény összege	5,710.000.—
b) Várható többköltség fuvardíjban	100.000.—
Kifizetve előlegképen	2,855.000.—

3. Kazánok befalazási munkái:

Eggenberger Sylvester Budapest.

a) Alkuegyezmény szerint	1,410.500.—
b) Munkabérttöbbköltségek	100.000.—
c) Vasúti fuvardíjak	200.000.—
4. A 2. és 3. tétel (1,410.500 + 5,710.000 korona) összege után gépészmérnöki tiszteletdíj 4*10% cca.	300.000.—

5. Kerítések, kapuk és ajtók, betonmunka.

Kubinyi Lajos és Társa Debreczen

a) Alkuegyezmény szerint (engedélyezés alatt)	247.028.10
b) Várható többköltség a munkadíjnál	50.000.—
Anyagelőlegben kifizetve (70.000 + 100.000)	170.000.—

Tóth, Reményik és Sebestyén Debreczen.

a) Alkuegyezmény szerint (engedélyezés alatt)	217.880.—
b) Várható többköltség m. f.	34.000.—

Föld-, kőműves-, elhelyező- és ácsmunka.

Tóth, Reményik és Sebestyén Debreczen.

a) Alkuegyezmény szerint (eng. alatt)	233.640.—
b) Várható többköltség m. f.	50.000.—

Lakatosmunka.

Piros Béla Debreczen.

a) Alkuegyezmény szerint (eng. alatt)	70.300.—
b) Várható többköltség anyag és munkadíjnál	21.000.—
Anyagelőlegben kifizetve	35.000.—

Mázoló munka:

Kleinfeller Emilné és Tsai Debreczen:

a) Alkuegyezmény szerint (eng. alatt)	11.774.—
b) Várható többköltség munkadíjban	2.000.—

Sodronyfonatú kerítések:

Heisler Frigyes Budapest:

a) Alkuegyezmény szerint engedélyezés alatt	117.432.10
b) Várható többköltség	12.000.—
Anyagelőlegben kifizetve	20.000.—
Összesen	44,016.147.70
Építési tiszteletdíj a 44,016.147 K 70 f után 5% cca	2,200.000.—
Kifizetve	180.000.—

II. Új építkezési munkák összesen 46,216.147.70 12,938.400.—

Kiviteli
költségek
k o r o n a

Kifizetett
összegek

III. Fügőben levő munkák:

1. Az épületek külső beüvegezésének költsége	2,500.000.—	
2. Felülvilágító vasüvegfüdelek beüvegezésének költsége	103.680.—	
3. A külső asztalosmunkák Debreczenben készülő részé- nek <i>lakatosmunkái</i>	1,035.800.—	
4. A padlásvasajtók költsége	500.000.—	
5. A külső asztalosmunkák Debreczenben készülő egy részének alpmázoló munkái	60.000.—	
6. Az 1917. évben megkészült körut felőli <i>léckerítés</i> <i>újbolí mázoló munkái</i>	17.140.—	
7. A sodronyfonatú kerítéssel kapcsolatban szükséges <i>útkiegészítési földmunkák</i>	162.000.—	
8. A bonctani, kórbonctani és a szülészet-nőgyógyászati új épületek betetőzésére (l. praeliminare)	5,000.000.—	
III. Fügőben levő munkák költsége	9,378.620.—	

IV. A provizorikus tanítás céljaira szükséges berendezések.

1. Átalakítási munkák a klinikai felvételi épületben:

Tóth, Reményik és Sebestyén, Debreczen.

a) Alkuegyezmény szerint (engedélyezés alatt)	90.020.—	
Kereseti kimutatásra kifizetve		51.100.—

2. Fabutor-munkák:

Asztalosmesterek Szövetkezete, Debreczen:

a) Alkuegyezmény szerint (engedélyezés alatt)	64.000.—	
Anyagelőlegképen kifizetve		48.800.—

3. Ablakfüggönyök:

Magaziner Lajos Budapest.

a) Alkuegyezmény szerint (engedélyezés alatt)	66.128.—	
Anyagelőlegben kifizetve		52.650.—
4. Várható költségek a városi kórház tatarozásánál, az Augusztá-szanatórium és a D. E. M. K. E. haszná- latba vételénél cca	1,000.000.—	

III. A provizorikus tanítás céljaira szükséges berendezke- désekre összesen	1,220.148.—	151.750.—
--	--------------------	------------------

IV. A régi építési hitel terhére kifizetett összegek:

1. Építőmunkák:

Tóth, Reményik és Sebestyén Debreczen.

a) Ravatalozó épület V. sz. keresete		83.700.—
b) Háborús felár alatt készült munkák VIII. sz. keresete		7.100.—
c) Törvényszéki orvostani intézet műkö- és vas- betonmunkák III. sz. keresete		12.600.—
d) Összekötő folyosók, nádas vakolati stb. munkák I. sz. keresete		108.200.—
e) Mászható alagutak II. sz. keresete		11.200.—

2. Asztalosmunkák:

Asztalosmesterek Szövetkezete Debreczen.

a) Különféle regie-munkák		9.202.80
-------------------------------------	--	----------

3. Sodronyfonatok a szellőző tornyokba:

Heiser Frigyes Budapest.

a) Számla szerint		9.138.—
-----------------------------	--	---------

IV. A régi építési hitel terhére kifizetett összegek összesen	9.138.—	241.140.80
--	----------------	-------------------

Kiviteli
költségek
k o r o n a

Kifizetett
összegek

Összesítés :

I. A már meglevő épületek védelmi, illetőleg befejező munkái összesen	18,980.302.37	6,375.962.10
II. Új építkezések összesen	46,216.147.70	12,938.400.—
III. Függetlenben levő munkák költsége	9,378.620.—	
IV. A provizorikus tanítás céljaira szükséges berendezések összesen	1,220.148.—	151.750.—
V. A régi építési hitel terhére történt fizetések összesen	75,795.218.07	241.140.80
A szükséglet összesen		19,707.252.90
Kifizetve összesen	48,000.000.—	
Az 52.774/920—IV/a. szám alatt engedélyezve	27,795.218.07	
Engedélyezendő költségösszeg		

Budapest, 1920. évi december hó 31-én.

Korb Flóris s. k.,
műépítész.

Építési program az 1921. évre.

(A hozzávetőlegesen számított költségekkel.)

1. <i>A központi kazánház és fertőtlenítő felépítése . . . cca.</i>	3,000.000 K	
<i>Kazánházi gőzvezetékek és egyéb berendezések . . .</i>	2,000.000 »	
<i>Kémény felépítése</i>	1,400.000 »	
Együtt		6,400.000 K
2. <i>Installációs munkák:</i>		
A kazánházhoz legközelebb fekvő szemészeti, bőr- s bujakórtani és elmekórtani klinikák ellátása központi fűtési, vízvezetéki és csatornázási és a villamos áramú berendezések vezetékeivel (a berendezési tárgyak nélkül).		
a) Központi fűtés per pavillon	3,000.000 K	
b) Vízvezeték, csatornázás detto	4,000.000 »	
c) Villamos áramú berendezés detto	1,500.000 »	
Per pavillon	8,500.000 K	
Összesen 3 pavillonban $3 \times 8,5 =$		25,500.000 »
3. <i>Padló- és falburkolatok, belső asztalos-, lakatos-, mázoló- és üvegesmunkák:</i>		
a) Padló- és falburkolások per pavillon	3,000.000 K	
b) Asztalosmunkák	1,500.000 »	
c) Lakatosmunkák	1,000.000 »	
d) Mázolómunkák	500.000 »	
e) Üvegesmunkák	1,000.000 »	
Per pavillon	7,000.000 K	
Összesen 3 pavillonban $3 \times 7 =$		21,000.000 »
4. <i>Az új épületeknél:</i>		
A bonctan-kórbonctani és a szülészet-nőgyógyászati munkában levő épületeknél:		
a) A betetőzési munkákra	5,000.000 K	
b) Külső-belső vakolásokra és a járdák feltöltésére	3,000.000 »	
c) Tetővízcsatornák és lefolyók	2,500.000 »	
d) Ezek mázoló munkája	500.000 »	
Együtt		11,000.000 »
5. <i>Területi fővízvezetékek és csatornázás, az alaguti főgőzvezetékek munkáira:</i>		
a) Vízvezeték és csatornázás	4,000.000 K	
b) Főgőzvezeték 3 pavillonhoz	2,000.000 »	
Együtt		6,000.000 »
Összes költségek		69,900.000 K

Budapest, 1921. évi január hó 1-én.

Dr. ass.
Korb Flóris s. k.